

De Landeigenaar ⁷¹

IN VLAANDEREN

Driemaandelijks ledenblad van Landelijk Vlaanderen
juni / juli / augustus 2016

Word **NU** lid van
Landelijk Vlaanderen!
WWW.LANDELIJK.VLAANDEREN

WIJ ZIJN VERHUISD!
Trierstraat 67
1040 Brussel
Tel. 02 217 27 40

DOSSIER

Algemene Ledenvergadering Landelijk Vlaanderen 2016
met hulde erevoorzitter

**State of the Union: Privébeheerders eindelijk
volwaardige partners in het Vlaams natuurbeleid**

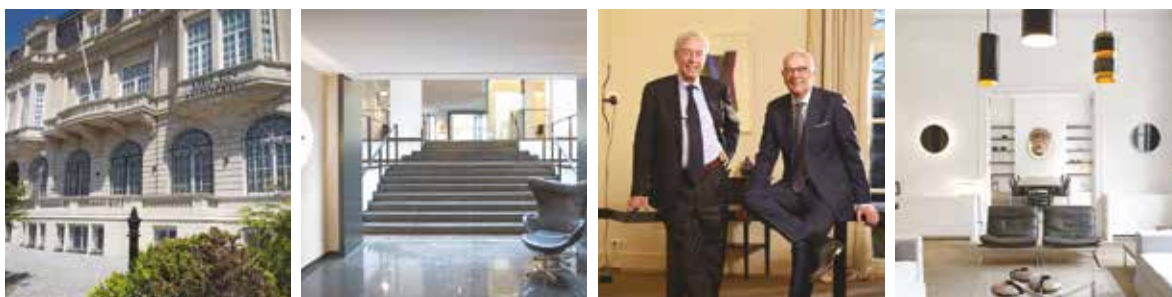
**Interviews met Lieven De Schamphelaere en
Dirk Jordaens**

Landelijk Vlaanderen

DELEN

PRIVATE BANK

Geacht lid Landelijk Vlaanderen,

Uw erfgoed is een trots dat overgaat van de ene generatie op de andere. Het is meer dan enkel onroerend goed, het is het verhaal van een familie. Daarom verdient het ook de nodige aandacht.

Als dynamische goede huisvader streven we een gezonde groei en de bescherming van uw patrimonium na. Onze bedrijfsfilosofie en onze manier van werken weerspiegelen familiale waarden en een hechte bedrijfscultuur. Waarden zoals verantwoordelijkheid, respect, duurzaamheid, integriteit en betrouwbaarheid dragen we hoog in het vaandel. Wij houden van heldere, eenvoudige oplossingen die de tand des tijds kunnen doorstaan. Uw gesprekspartner is een expert die zich uitsluitend inzet voor de dagelijkse zorg van uw vermogen. Patrimoniumbeheer is een verhaal van wederzijds respect, gebaseerd op een langdurige vertrouwensrelatie. Contacteer één van onze zetels of bezoek de website www.delen.be voor een vrijblijvende afspraak.

Hoogachtend,

Het directiecomité van Delen Private Bank

Delen Private Bank, partner van Landelijk Vlaanderen

www.delen.be

Inhoud juni / juli / augustus 2016

- Blz. 5 Woord van de voorzitter
- Blz. 7 State of the Union
- Blz. 9 Wedstrijd: Boom van het jaar
- Blz. 10 Interview met Lieven Deschampelaere
- Blz. 13 Criteria Geïntegreerd Natuurbeheer
- Blz. 15 Interview met Dirk Jordaens
- Blz. 18 Soort in de kijker
- Blz. 20 Landgoed in de kijker
- Blz. 26 Algemene Ledenvergadering 2016 – Het landgoedconcept
- Blz. 30 PAS herstelbeheer in de praktijk
- Blz. 34 Cultuurgoederen in monumenten
- Blz. 36 Het Bosforum
- Blz. 38 Pacht en pachtprizencommissies 2016
- Blz. 40 Hoge molens vangen veel wind
- Blz. 42 Lid worden van Landelijk Vlaanderen
- Blz. 43 Nieuwsflash

Landelijk Vlaanderen vzw en de Koepel der Bosgroepen vzw zijn stichtend lid van Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos vzw.

Colofon

De Landeigenaar in Vlaanderen is een uitgave van Landelijk Vlaanderen vzw.
Trierstraat 67 - 1040 Brussel - Tel. 02 217 27 40
info@landelijk.vlaanderen - www.landelijk.vlaanderen

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jurgen Tack
Realisatie en eindredactie: Valérie Vandenabeele
redactie@landelijkvlaanderen.be
Vormgeving: Gert Bogaerts
Advertenties: redactie@landelijk.vlaanderen
© Landelijk Vlaanderen vzw
 www.facebook.com/landelijkvlaanderen
 twitter.com/LandelijkVla

Beste lezers,

In het vorige nummer van De Landeigenaar stelde ik reeds dat Landelijk Vlaanderen is uitgegroeid tot een efficiënte en gewaardeerde partner in het buitengebied. Om dat ten volle te realiseren hebben we de aansturing van de organisatie bijgewerkt. In het voorwoord van dit nummer van De Landeigenaar kom ik graag terug op de belangrijkste wijzigingen. Intussen hebben we ook de kans gehad onze leden via de Algemene Ledenvergadering te informeren en werd Landelijk Vlaanderen 2.0 voorgesteld. Meer informatie hierover vindt u in het verslag van onze Algemene Ledenvergadering. Onze ambitie is duidelijk: we gaan het komende jaar verder de impact van onze organisatie vergroten door allianties aan te gaan met andere belanghebbenden in het buitengebied, door bijkomende ledenwerving en door een verdere professionalisering van ons secretariaat en onze dienstverlening.

En die professionalisering wordt reeds zichtbaar. Sinds begin april is Landelijk Vlaanderen verhuisd naar de Trierstraat 67 te Brussel. Dit is een ideale uitvalsbasis naar kabinetten, ministeries en naar de Europese instellingen.

Graag doe ik een oproep naar jullie allen om ons maximaal te ondersteunen in onze ambities. En dat kan alvast wanneer elk van jullie minimaal één bijkomend lid aanbrengt!

Christophe Lenaerts,
voorzitter

Landelijk Vlaanderen is verhuisd naar een permanente locatie in het centrum van Brussel. Alle post kunt u vanaf nu richten naar **Trierstraat 67, 1040 Brussel**. Bezoekers kunnen ons vinden via de ingang **Wetstraat 81a, 1040 Brussel**.

www.wavekarting.com

TEL: 058 23 14 75 - info@wavekarting.com

INCENTIVES
TEAMBUILDING
BEZOEK DE
ZEEHONDJES!

Bestuur zelf een motorboot
en vaar op de Noordzee!

Verken de kust met
onze luxe motorboten

www.knokkeboat.be

info@knokkeboat.be

[Voorwoord]

Woord van de voorzitter

Landelijk Vlaanderen 2.0 kiest voor ondersteuning van meer dan 200.000 beheerders.

Christophe Lenaerts, voorzitter

Private beheerders weer trots op eigen werk...

Bij de uitbouw van het nieuw beleid van het platteland komt de rol van de particuliere land-, bos- en natuurbeheerder als volwaardige partner nu duidelijk tot zijn recht! Vooral de eigenaars van open gebieden waren eigenlijk de wat vergeten historische beheerders, die nu meer tot hun recht komen. Het nieuwe natuurdecreet heeft hierin een voortrekkersrol. Private beheerders kunnen als ondernemers met een multifunctionele kijk op het buitengebied weer trots zijn op hun geleverde werk!

Als belangrijke speler in het privaat beheer wil Landelijk Vlaanderen nu ook een antwoord bieden op de vraag van de overheid naar verdere structurering. Zo kan meteen ook de structuur van de samenwerkingsverbanden met de andere private beheerders, zoals in het Aanspreekpunt Privaat Beheer waarvan zij een component is, mogelijk gemaakt worden. Dit om naast de agrariërs en de natuurverenigingen een geïntegreerd antwoord te bieden op de overheidsvisies.

Vernieuwd bestuur opent deuren

De doorgroei van Landelijk Vlaanderen naar een vereniging met een horizontale visie omtrent het openruimtebeheer, is te danken aan Philippe Casier. Hij nam meer dan een decennium lang het actieve voorzitterschap van de vereniging op zich. Philippe Casier slaagde erin om het essentieel belang van de grote groep privé land-, bos- en natuurbeheerders in het hele Vlaamse beleid te laten erkennen en bouwde een structuur op die als spreekbuis diende van een potentieel van meer dan 200.000 beheerders.

Landelijk Vlaanderen wil blijven ijveren voor een economisch leefbaar platteland met een efficiënte productie van voedsel en bosbouw en kwaliteit van het landgebruik.

Ikzelf, die de voorbije 3 jaar de functie van secretaris-generaal van de vereniging uitoefende, neem vanaf vandaag de fakkel over als voorzitter van Landelijk Vlaanderen. Guido Mulier wordt ondervoorzitter naast Thierry de l'Escaille.

We zijn ook blij te mogen aankondigen dat Jurgen Tack het team vervoegt heeft als algemeen directeur en daardoor de dagelijkse leiding op zich heeft genomen. De keuze voor Jurgen Tack werd gemaakt in het kader van de doorgedreven open visie betreffende kwalitatief en duurzaam beheer die Landelijk Vlaanderen wil opnemen. Hij gaf als administrateur-generaal van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) in de periode 2007-2015 leiding aan een team van 250 mensen. Met de bijzondere wetenschappelijke achtergrond die hij aanbrengt en zijn ervaring als manager zijn we ervan overtuigd dat hij de diensten verder zal uitbouwen voor het Landelijk Vlaanderen van de toekomst. Hij zal ook samen met Thierry de l'Escaille de link verder uitbouwen tussen ons en onze Europese overkoepelende organisatie, de European Landowners Organisation (ELO)

Erevoorzitter

Uit erkentelijkheid voor de jarenlange vrijblijvende inzet en doorzetting wordt Philippe Casier door Landelijk Vlaanderen de titel van erevoorzitter toegekend. Hij blijft dan ook met raad en daad betrokken bij de werking van Landelijk Vlaanderen en zal zo zijn expertise en verworven kennis verder aanwenden in de vertegenwoordiging van de private sector in de beleidsdossiers en de advisering.

Landelijk Vlaanderen, een open visie

Landelijk Vlaanderen wil blijven ijveren voor een economisch leefbaar platteland met een efficiënte productie van voedsel en bosbouw en kwaliteit van het landgebruik door de private beheerders die via hun investering, ondernemerschap en hun gevoel voor private rechten en maatschappelijke verantwoordelijkheden, willen blijven duurzaam en efficiënt beheren. De gelijke behandeling en gelijkberechtiging van de actoren van de open ruimte en dus ook de private beheerders blijft een werkpunt. Ook wil Landelijk Vlaanderen als vereniging een constructieve partner zijn en blijven voor zowel de overheid, als voor de collega's van de andere sectoren.

Landelijk Vlaanderen heeft de afgelopen drie maanden gebruikt om de nieuwe actiepunten en bekommernissen in kaart te brengen. Ze werden op de algemene ledenvergadering van 31 mei in Torhout (kasteel Wijnendale), tezamen met de vernieuwde werking, voorgesteld. Een uitgebreid verslag van de algemene ledenvergadering vindt u verder in dit nummer van De Landeigenaar.

**WILLY GROUP
NAESSENS**

- Industriële complexen
- KMO-gebouwen
- Logistieke ruimtes
- Winkelcomplexen
- Kantoren
- Zwembaden

www.willynaessens.be

[State of the Union]

Auteur: Jurgen Tack

State of the Union

Particuliere land-, bos- en natuurbeheerder eindelijk volwaardige partners in het Vlaams natuurbeleid

In grote delen van Europa, en in Vlaanderen in het bijzonder, is de druk op de open ruimte bijzonder groot. Gelijktijdig met de druk op de open ruimte neemt het aantal gebruikers van die open ruimte toe. De steeds toenemende bevolking met een variëteit aan interesse en meer vrije tijd is daarbij een niet te negeren factor. Landbouw, industrie, toerisme en natuur willen elk een maximale impact op de regie van onze ruimtelijke ordening. Landelijk Vlaanderen is daarbij de enige belangenorganisatie in Vlaanderen die resoluut kiest voor het model van de multifunctionaliteit. Het vraagt daarbij ook respect voor zij die ons ecologische en culturele landschap gedurende vele eeuwen hebben opgebouwd en onderhouden met inzet van private middelen.

Vandaag zien we enerzijds dat Europese en internationale natuurdoelstellingen in het verleden niet gehaald werden, en anderzijds dat een kwalitatieve controle op met overheidsmiddelen gerealiseerde projecten niet systematisch uitgevoerd werd. Europa en in uitbreiding de overheden van de lidstaten zien zich dan ook genoodzaakt om bijkomende inspanningen te vragen. Het reeds verzadigde ruimtegebruik in Vlaanderen maakt het bijkomend creëren van hoogwaardige natuur via de traditionele weg zo goed als onmogelijk. Andere gebruikers van de open ruimte in Vlaanderen moeten dus ingeschakeld worden om Europese doelstellingen rond natuur te realiseren.

Een verwaarloosde, maar niet te verwaarlozen groep die een echte meerwaarde kan betekenen in het realiseren van de Europese en Vlaamse natuurdoelstellingen is die van de particuliere eigenaars van natuur- en bosgebieden. Deze groep van natuurliefhebbers en natuurkenners heeft over vele generaties heen, en steeds met eigen middelen, natuurbe-

Vandaag zien we dat natuurdoelstellingen in het verleden niet gehaald werden, en anderzijds dat een kwalitatieve controle op met overheidsmiddelen gerealiseerde projecten niet systematisch uitgevoerd werd.

heer uitgevoerd op haar terreinen. Hun inspanningen werden daarbij op geen enkele wijze vergoed en vaak ook onvoldoende geapprecieerd.

Intussen wordt gestreefd naar een meer open natuurbeleid om alsnog de Europese natuurdoelstellingen op relatief korte termijn te behalen. Daarnaast is het duidelijk dat het in opbouw zijnde klimaatbeleid ook zal moeten rekenen op de bijdrage van beheerders van bossen, graslanden en moerassen. Een dergelijk meer open natuurbeleid met grote aandacht voor ecosysteemdiensten kan maar slagen als de financiële inspanningen beter verdeeld worden over de betrokken

Jurgen Tack,
algemeen directeur
Landelijk Vlaanderen

Landelijk Vlaanderen

actoren en de bijdragen worden vergoed. Anderzijds moet daartegenover staan dat particuliere eigenaars zich inschakelen in een groter plan van aanpak maar zonder daarbij hun eigen belangen te (moeten) schaden. Alleen dan wordt een op termijn duurzaam model gecreëerd.

Samen met een betere verdeling van de huidige overheidsmiddelen is er noodzaak aan economische modellen.

Om dit te realiseren is een professionalisering nodig van de particuliere natuur- en boseigenaar. Landelijk Vlaanderen is daarvoor vandaag de bevoorrechte partner. Landelijk Vlaanderen moet dit nog meer zijn in de toekomst, maar heeft daarbij nood aan een verdere uitbouw van de organisatie en het verder opbouwen van de benodigde expertise om private eige-

naars maximaal bij te staan in hun natuurrealisaties. Deze moeten gebeuren binnen een economisch haalbaar kader, zowel voor overheid als voor landeigenaar. Op de lange termijn kan dit dus niet louter en alleen op basis van overheids-subsidies. Samen met een betere verdeling van de huidige overheidsmiddelen is er noodzaak aan economische modellen om dit in de feiten te realiseren. Dit kan niet de opdracht zijn van een individuele eigenaar. Eigenaars moeten dan ook verder de handen in elkaar slaan binnen een op hun maat gemaakte organisatie die voor de nodige ondersteuning zorgt. Een ondersteuning die breder gaat dan natuur, biodiversiteit, klimaat; een ondersteuning voor alle aspecten van het multifunctioneel beheer in de open ruimte, inclusief ruimtelijke ordening, landbouw, economische bosbouw, erfgoed, fiscaliteit ...

HESSELTEER^{BYBA}

SLIJTVAST ECOLOGISCH ADVIES EN BEHEER

Sterk in: ✓ integreren **Natura 2000** & natuurdoelen in domeinbeheer
 - opmaak geïntegreerde beheerplannen
 - pragmatische vertaling naar terrein in combinatie met andere doelen
 - realisatie en begeleiding van uitvoering
 ✓ **Kosten Baten Analyse** van beheer
 ✓ Ecosysteemdiensten & **monetaire waardering**
 ✓ Prijs—kwaliteit

<http://hesselteer.com> | Guy Heutz: 0499 80 88 55 | info@hesselteer.com

[NATUUR]

Wedstrijd: Boom van het Jaar

Auteur: Landelijk Vlaanderen

Iedereen heeft wel een bijzondere binding met een boom: de eik waarin je vroeger speelde als kind, de grote beuk waar de familie iedere zondag langs wandelt, of zelfs de notelaar in de eigen achtertuin. Landelijk Vlaanderen is mede-organisator van de wedstrijd voor de 'Boom van het Jaar 2016'. In deze wedstrijd gaan we op zoek naar de interessantste en meest opmerkelijke bomen uit heel Vlaanderen.

Waaalse winnaar Boom van het Jaar 2015, © ELO

Hoe verloopt de wedstrijd?

Stap 1: Nomineer uw boom!

Surf naar www.boomvanhetjaar.be en nomineer uw favoriete boom als kandidaat voor de titel 'Boom van het Jaar 2016'. Vooral het verhaal achter de boom en een mooie foto zijn zeer belangrijk, want op basis daarvan maakt de vakjury een eerste beoordeling. De nominatieronde loopt tot 30 juni 2016.

Stap 2: Juryselectie

De jury selecteert uit alle genomineerde bomen 7 laureaten. Er wordt een boom gekozen in elke Vlaamse provincie en het Brussels gewest, in akkoord met de eigenaar. En daarnaast wordt ook de winnaar van de 2-jaarlijkse 'Mooiste boom van Vlaanderen' verkiezing van het voorgaande jaar – georganiseerd door Landelijk Vlaanderen, de Bosgroepen en Landmax – genomineerd. De 7 laureaatbomen worden bekendgemaakt op 30 augustus.

Europese Tree of the Year 2015, De Nagelboom, © ELO

Stap 3: Stemmen maar!

Na de bekendmaking van de 7 laureaten op 30 augustus is het aan het publiek om via de website www.boomvanhetjaar.be zijn stem voor zijn favoriete boom uit te brengen (stemmen kan tot 30 september). We houden u via onze communicatiekanalen op de hoogte wanneer u mag beginnen stemmen!

Stap 4: En de winnaar is...

Tijdens de Week van het Bos in oktober wordt dan bekendgemaakt welke boom wint en een jaar lang de titel 'Boom van het Jaar' mag dragen. Kers op de taart: de winnende boom zal volgend jaar als Belgische inzending meedingen naar de Europese prijs van de European Tree of the Year!

De winnaar

De 'Boom van het Jaar' wint een snoeibeurt, een verankering of een standplaatsverbetering, afhankelijk van de noden van de boom en natuurlijk in overleg met de eigenaar. Deze prijs wordt aangeboden door Bomen Beter Beheren, de vereniging van Vlaamse boomverzorgers. Ook wordt er een boomvriendelijk initiatief in de buurt aangeboden: de aanplant van een nieuwe boom, installatie van een zitbank of inrichting van een speelbos. Deze prijs wordt aangeboden door Landmax.

European Tree of the Year

De Boom van het Jaar wordt geïnspireerd door de bestaande wedstrijd 'European Tree of the Year', een initiatief dat oorspronkelijk werd opgestart in Tsjechië en dat op Europees niveau door de Environmental Partnership Association in samenwerking met ELO (European Landowners' Organization) georganiseerd wordt, en waaraan nu 15 Europese landen deelnemen.

Belangrijke data

21 april - 30 juni:

juli - augustus:

30 augustus:

1 september - 30 september:

Week van het Bos (oktober):

Eind oktober:

20 december:

Nomineer uw boom!

Beraadslaging door de vakjury en selectie van de laureaten

Bekendmaking van de 7 laureaten

Stem voor je favoriete boom!

Bekendmaking van de Boom van het Jaar 2016

Officiële uitreikingsceremonie bij de 'Boom van het Jaar'

Indiening van de winnaar voor de Europese verkiezing van 'Tree of the Year 2017'

[NATUUR]

Interview met Lieven De Schamphelaere, voorzitter Natuurpunt

Interview door Landelijk Vlaanderen

Na zijn master burgerlijk ingenieur computerwetenschappen en een MBA Finance en International Business Management aan de KU Leuven ging Lieven De Schamphelaere in 1983 aan de slag bij KBC, waar hij achtereenvolgens opklom tot hoofd van de telecommunicatieafdeling, internationaal bedrijfsbankier en lid van de directie. Momenteel leidt hij een familiale onderneming in de grafische sector. In april 2015 werd hij voorzitter van Natuurpunt in opvolging van Walter Roggeman, die twintig jaar lang de raad van bestuur heeft voorgezeten.

LV: Mijnheer De Schamphelaere, u bent zaakvoerder en mede-eigenaar van een grafisch bedrijf. Niet meteen een job waaruit ik zou afleiden dat u tijd te veel heeft. En toch aanvaardde u het voorzitterschap van Vlaandere's grootste natuurvereniging. Wat waren (zijn) uw drijfveren?

LDS: Enerzijds heb ik een opleiding genoten als burgerlijk ingenieur waarna ik 17 jaar in de bank heb gewerkt. Ik heb daar boeiend werk gedaan en heel wat kansen gekregen om ervaring op te doen. Toen mijn vader 70 jaar werd en de vraag zich stelde naar de toekomst van het jonge bedrijf dat hij na zijn eerdere pensionering nog had opgericht, heb ik de stap naar het ondernemerschap gezet. Het was bovendien een prettig vooruitzicht om die stap te kunnen zetten aan de zijde van mijn vader. Hard werken, maar wel zeer boeiend. De grafische wereld is weliswaar een allesbehalve evidente sector, maar ondernemen is meer *hands on* dan balansen lezen als bankier. En dat boeit me tot op vandaag.

Anderzijds is er mijn passie voor natuur. Ik bracht mijn jeugd door bij de jeugdbonden voor natuurstudie. Alles begon toen mijn moeder me inschreef voor een jeugdkamp. Ik was 11 jaar oud wanneer ik voor het eerst met de Wielewaaljon-

geren op kamp ging in het vijvergebied Midden-Limburg, een gebied wel bekend bij Landelijk Vlaanderen want vandaag onderwerp van het LIFE+ project 3watEr. Ik zie de vijvers van Terlanen, Platwijers en Kolberg nog zo voor me. Ik herinner me het moment nog levendig dat ik mijn eerste fuut en tafeleend zag. Toen ik verder ging studeren in Leuven begon een periode met weinig tijd: natuur kijken bleef dan ook beperkt tot de vakanties. Maar na onze verhuis naar het landelijke Boutersem kwam ik in contact met Hugo Abts. Ik werd door hem geïnspireerd om tijd vrij te maken voor Natuurpunt. Vanwege mijn financiële expertise kreeg ik een rol bij de aankopen van natuurterreinen, eerst binnen de lokale afdeling en nadien in het Brabantse. Later werd ik voorzitter van Natuurpunt Beheer. Dan kwam de vraag of ik kandidaat was om de rol van voorzitter op te willen nemen voor een periode van 3 jaar, mogelijk te verlengen tot 6 jaar. Een vraag waar ik na enig nadenken ja heb op geantwoord.

Ik probeer dat voorzitterschap te combineren met mijn dagelijkse activiteiten voor het bedrijf. Als ondernemer heb ik tijdens de dag wel iets meer flexibiliteit in het verdelen van mijn tijd over beide activiteiten.

© Jurgen Tack

© Wim Dierckx (Jourenbeelden)

LV: U volgt als voorzitter Walter Roggeman op, jarenlang het boegbeeld van de organisatie. In hoeverre verschilt uw visie van deze van uw voorganger? Levert dit ook andere klemtonen op?

LDS: Onze visies lopen sterk gelijk. We hebben evenwel een sterk andere achtergrond: Walter komt uit de onderzoekswereld, ikzelf uit de bedrijfswereld. En al hebben we mogelijk ook een wat andere stijl, we zijn op dezelfde wijze gepassioneerd door natuur. Al moet ik toegeven dat ik ooit wel de ambitie heb gehad om de combinatie te maken tussen ingenieurswetenschappen enerzijds en de studie van ecologische modellen anderzijds. Zo was mijn thesis gewijd aan de wiskundige modellering van de verwerking van hormonen door cellen.

LV: Wat zijn voor u vandaag de belangrijkste thema's?

LDS: Het allerbelangrijkste is het geweldige maatschappelijke kapitaal dat in Natuurpunt zit. Een heel grote groep leden en vrijwilligers die allemaal werken rond natuur. Dat is prachtig op zich, maar het is meteen ook een grote zorg die ik overgenomen heb van Walter.

Het natuurthema zou vroeger aan de kant zijn gezet voor andere thema's, maar vandaag weet men dat natuur mee moet worden opgenomen in een globale oplossing.

We zitten ook reeds 8 jaar in een economische crisis. Het natuurthema zou vroeger aan de kant zijn gezet voor andere thema's, maar vandaag weet men dat natuur mee moet worden opgenomen in een globale oplossing. Wat is daarbij de waarde van natuur? Uiteraard is er de intrinsieke waarde die maatschappelijk zeer belangrijk is. Maar natuur heeft ook een sociale waarde: natuur voor iedereen. Dit thema is zeer actueel door verbeterend inzicht: studies wijzen uit dat mensen meer sociale contacten hebben en ook gezonder zijn wanneer ze regelmatig in contact komen met natuur. Natuur heeft ook een grote economische waarde. Steeds meer groeit het inzicht dat de diensten geleverd door gezonde ecosystemen de noodzakelijke onderbouw zijn voor de duurzame economie die we moeten ontwikkelen.

LV: IHD, PAS, voortoets, ... De laatste jaren is er een volledig woordenboek aan nieuwe terminologie ontstaan? Zien de mensen door het bos de bomen nog staan?

LDS: Het nieuwe natuurdecreet is zeer complex, zeer juridisch en zeer technisch geworden. We moeten waken over de begrijpbaarheid: het technische jargon maakt het moeilijk om anderen dan enkele ingewijden ten volle bij het proces te betrekken. Op die manier wordt het moeilijk voor vrijwilligers en het bredere publiek om mee te praten over het natuurbeleid. In Nederland is er een tijdlang een breuk geweest tussen maatschappij en natuurontwikkelaars. We moeten zeer voorzichtig zijn dat ons dat in Vlaanderen niet overkomt.

LV: U bent ondernemer. Landelijk Vlaanderen staat voor het multifunctionele gebruik van de open ruimte, daarbij pogend ondernemerschap en natuurbehoud hand in hand te laten gaan. Bent u voorzitter van de verkeerde organisatie?

LDS: Natuurpunt is een vzw. Ik zie onze vrijwilligers en onze afdelingen ook enigszins als ondernemers, mensen die zelf de handen uit de mouwen willen steken om aan natuurontwikkeling te doen.

Die trachten we kansen te geven en professioneel te ondersteunen. Er is daarbij ook heel wat sympathie gegroeid voor private natuurontwikkelaars. Een belangrijk thema in de toekomst wordt het ontwikkelen van bedrijfsmodellen waarbij natuur zichzelf betaalt. Naast de hoogwaardige natuur in reservaten is er ook nood aan natuur daarbuiten, onder meer om de 'gewone' soorten, zoals zanglijster, veldleeuwerik en patrijs, gewoon te houden: dat zal ook op het platteland en op private terreinen en domeinen moeten gebeuren. We kunnen dan ook alleen maar sympathie hebben voor privé-eigenaars die bereid zijn om daadwerkelijk aan natuurontwikkeling te doen.

Ik denk ook dat we intussen in allerlei fora veel met Landelijk Vlaanderen hebben gepraat en dat we elkaar goed begrijpen. Initieel was er wel wat argwaan bij de natuurbeweging: menen die privé-eigenaars het wel en gaan ze dat wel goed doen? Intussen zien we dat er heel wat eigenaars bijzonder begaan zijn met hun goed en de natuurwaarden op hun domeinen en dat ze daar ook terecht fier op zijn. Ook in de Minaraad hebben we een goed begrip gekregen van elkaars zorgen, van elkaars ambities en van elkaars rol.

LV: Meer en meer pogingen worden gedaan om ecologie en het bedrijfsleven met elkaar te verzoenen. Een utopie of gewoon nog veel werk aan de winkel?

LDS: Een groot deel van de bedrijfs-wereld staat erg achter duurzaamheid, milieu en zelfs biodiversiteit. Ik hoorde onlangs een bevlogen en geëngageerde speech hierover van de CEO van BASF. Een ander voorbeeld: in de networkorganisatie The Shift nemen Belgische bedrijven duidelijke engagementen, onder meer met betrekking tot het klimaat. De moeilijkste gesprekken gaan vandaag over landbouw: kan efficiënte en rendabele landbouw samengaan met een rijker landschap waarin iets te beleven valt? Alleszins moeten de Europese subsidies meer georiënteerd worden naar werkelijk publieke diensten zoals landschapszorg.

LV: Welke boodschap wenst u nog mee te geven aan onze leden?

LDS: We hebben in Vlaanderen nood aan inspirerende projecten. Ook met betrekking tot natuur hebben we daarom ook een visie nodig: hoe zou Vlaanderen er kunnen uitzien wanneer we het overdragen aan de volgende generatie? Met Natuurpunt proberen we daar stapsgewijs mee over na te denken. Beginnen we bv. bij ons deel van de Noordzee: vroeger waren daar grote oesterbanken, raffen bijna. Die bestaan vandaag niet meer. Hoe kunnen we we Natura 2000-zeereservaten combineren met heel wat andere activiteiten op zee: windmolens, duurzame visserij, scheepvaart...? Dan is er onze kustlijn met belangrijke uitdagingen in het kader van klimaatwijziging en een adaptatie tegen een stijgende zeespiegel: blijven we hogere dijken bouwen of 'bouwen we met de natuur': er liggen schetsen op tafel om te evolueren van een harde naar zachte kustlijn, zoals de Vlaamse Baaien en de ideeën van de Vlaamse bouwmeester. Zo kunnen we een wandeling maken door geheel Vlaanderen tot aan de oevers van de Maas. Ook over de stedelijke omgeving en het brede buitengebied moet nagedacht worden. Er zijn in Vlaanderen veel claims op de beperkte ruimte ervan: wonen, landbouw, industrie, logistiek, ... Hoe kunnen we alles een plaats geven en met robuuste ecosystemen als onderbouw? En we willen ook meer natuur omdat we ons daar gewoon ook beter door voelen.

Private eigenaars spelen daarin een belangrijke rol.

Private eigenaars spelen daarin een belangrijke rol. En private eigenaars zie ik dan zeer ruim: dat gaat van eigenaars van kleine private tuinen die heel wat zouden kunnen doen aan de natuurlijkheid van hun tuin, paarden en ponyhouders die bij de inrichting van hun stallen rekening houden met de biodiversiteit (voor bv. boerenzwaluwen) tot en met de eigenaars van grote landgoederen die echt aan natuurontwikkeling doen en de middelen vinden om dat betaalbaar te houden voor deze private domeinen.

[Natuur]

Auteur: Valérie Vandenabeele (APB-NB & HWV)

Criteria Geïntegreerd Natuurbeheer

Voor de opmaak van een natuurbeheerplan type 2, 3 en 4 zal men zich moeten houden aan de Criteria Geïntegreerd Natuurbeheer (CGN). De 4 types natuurbeheerplannen beschreven we laatst in de Landeigenaar nr. 64. De CGN zullen de oude Criteria Duurzaam Bosbeheer (CDB) vervangen die geldig waren voor uitgebreide bosbeheerplannen. Ze zijn uitgebreid naar alle natuurvormen, maar wel versoepeld ten voordele van een ongecompliceerde toepassing en de haalbaarheid voor de beheerder.

Drie pijlers

Rekening houdend met de CGN zal een natuurbeheerplan vanaf type 2 drie pijlers integreren. Ten eerste natuurlijk de ecologische rol, waarbij een verhoogde (type 2) of zelfs de hoogste natuurkwaliteit wordt nagestreefd (type 3 en type 4). Ten tweede moet een natuurbeheerplan ook een sociale rol vervullen, die kan bestaan uit educatie, ontspanning enz. De derde rol van het natuurbeheerplan is de economische rol, ook niet onbelangrijk, waarbij het natuurbeheerplan goederen en diensten levert.

De ecologische rol

In het ecologisch aspect respecteert het natuurbeheerplan de zorgplicht, het standstillbeginsel en de beschermingsbepalingen uit het natuurdecreet betreffende vegetaties, kleine landschapselementen en soorten.

Men mag soortenrijke en bijzondere vegetaties niet vervangen door soorten-armere vegetaties. We werken tenslotte aan de biodiversiteit. Daarnaast mag men evenmin inheemse boomsoorten vervangen door exoten, inheemse loofboomsoorten door naaldboomsoorten en heterogene bosbestanden door homogene bosbestanden.

Specifiek voor populier geldt dat men een onderetage (hakhout) van inheemse

soorten moet voorzien. Bij heraanplanten moet men in een type 2 beheerplan minstens 25% van het bestand ook omvormen naar een natuurstreefbeeld (de basisvoorwaarde voor een type 2 beheerplan, maar men hoeft de populier niet te kappen alvorens hij kaprijp is).

Specifiek voor de andere (max. 75%) homogene uitheemse bestanden – die bij een type 2 beheerplan dus niet tot de min. 25% natuurstreefbeeld horen – moet men wel zorgen voor boomsoortdifferentiatie én minimum 30% ervan moet variatie en structuurdiversiteit hebben.

Voor bossen geldt verder dat men 5% aan gevarieerde randen en open plekken moet voorzien. Kaalslagen in het kader van bosverjonging beperkt men best tot 1 ha. Kaalslagen voor omvorming van niet-inheemse bestanden naar inheemse bestanden evenals bij kappen van populier zijn beperkt tot stukken van 3 ha. Ook moet men 5% verouderingseilanden voorzien waarbij men oude bomen niet meer kapt. Men dient de aanwezige hoeveelheid dood hout te behouden.

Tot slot dient men de nodige maatregelen te nemen om het natuurstreefbeeld* te realiseren en eventuele afstemming voorzien met het managementplan of soortenbeschermingsprogramma's die er lopen.

Samenvatting ecologische rol, in vergelijking met de oude CDB

• CDB (nu):

- 20% inheems gemengd bos
- 5 % open plekken
- Overall 30% inheems loofhout
- Max. 10% exoten

• CGN (binnenkort):

- 25% NSB (= 20% inheems gemengd bos + 5% open plekken)
- 30% van overige 75% andere soorten (mag uitheems)
- Max. 10% exoten

De sociale rol

Over de sociale pijler kunnen we vrij kort zijn. Het beheerplan dient een minimale toegankelijkheid te voorzien (wat verschillend is van de toegankelijkheid van bospaden). Ook dienen waardevolle traditionele beheervormen als dusdanig te worden beheerd (bv. oud hakhout, oud middeloudbos, oude graslanden of vloeiveiden, historische gebouwen enz.)

Algemene regels

Algemeen vermeldt het besluit betreffende criteria dat zij wel degelijk bindend zijn, doch mits motivering kan men er van afwijken in het beheerplan. De criteria vormen immers een leidraad en uitzonderlijke gevallen zijn altijd mogelijk en dienen realistisch behandeld te worden.

De economische rol

Wat betreft de economische rol zijn de voornaamste criteria dat men maximaal gebruik moet maken van vermarktbaar goederen en diensten (dit kan zijn jacht, visserij, houtopbrengst enz.); dit omdat de opbrengst hieruit een stimulans is en tevens opnieuw kan geïnvesteerd worden in het natuurgebied.

Tot slot dient men er als vanzelfsprekend ook op te letten niet meer te oogsten dan er aanwast.

* De natuurstreefbeelden zullen opgelijst worden in het Besluit van de Vlaamse Regering (BVR) betreffende de natuurbeheerplannen en de erkenning van natuurreservaten, dat samen met het BVR betreffende de criteria inzake natuurbeheer zal worden goedgekeurd. Het gaat hem onder meer over de Natura 2000 habitattypes en een aantal leefgebieden van soorten.

[Natuur]

Interview Dirk Jordaens

Interview door Landelijk Vlaanderen

Na de interne reorganisatie binnen ANB, zijn de cellen binnen ANB vernieuwd. Een van de nieuwe cellen is 'gebiedsgerichte werking en relatiebeheer', waarvan voormalig provinciaal directeur Dirk Jordaens nu de leiding heeft. Omdat deze cel ook nauwe relaties heeft met private beheerders, zowel op Vlaams als terreinniveau, gingen wij eens op de thee in het Ferrarisgebouw om van Dirk zelf te vernemen hoe hij zijn nieuwe positie zal invullen.

Dirk Jordaens, directeur gebiedsgerichte werking en relatiebeheer

LV: Beste Dirk, proficiat met uw nieuwe functie als 'directeur gebiedsgerichte werking en relatiebeheer'.

DJ: Dank u!

LV: We kennen mekaar natuurlijk al een tijdje en intussen bent u al wat ingewerkt in uw nieuwe functie. Kunt u ons even toelichten wat die nieuwe positie juist inhoudt?

DJ: Met plezier! Het zijn eigenlijk twee zaken: projectwerking op gebiedsniveau en het structureel onderhouden van de relaties met onze partners. De grootste gemene deler is hier samenwerking met partners. Die samenwerking gaan we uitbouwen op twee fundamentele manieren.

De eerste manier is de gebiedsgerichte projectwerking voortbouwend op en geïnspireerd door het grote Natura 2000-verhaal. Klaar Meulebrouck voor het westen en Dries Gorissen voor het oosten van Vlaanderen hebben daar de dagelijkse leiding over de projectleider. Het ANB heeft in het Natura 2000-verhaal een taakstelling, maar wij kijken ook naar

de ambities van partners en naar lokale opportuniteiten om samen iets te doen. We willen daarbij expliciet belangen, dromen en ambities van andere partners meenemen. Het is bovendien geen zuiver Natura 2000-verhaal maar een integratie van de verschillende functies: People Planet Profit (PPP). De bedoeling is dat het vanaf nu geïntegreerd gaat verlopen en dat ANB zich niet langer met de verschillende doelen apart bezighoudt. En daarbij willen we, nog meer dan vroeger, kijken wie de partners zijn.

Relatiebeheer is dan de tweede manier. Maarten Vanden Eynde is daar mijn adjunct-directeur en heeft de leiding over 6 relatiebeheerders. De taak is om gesprekken te voeren met partners op een minder inhoudelijk niveau. Dus niet voor vergunningendossier en zo, maar wel

bv. aftoetsingen doen met gemeentes (die een belangrijke doelgroep zijn) en kijken hoe we kunnen samenwerken. En ook als er iets gebeurt in de wetgevende sfeer of als er zaken zijn die veranderen, moeten relatiebeheerders hun toer doen. Niet alleen moeten ze uitleg geven, maar ook horen wat de verandering veroorzaakt bij de gemeentes.

LV: Zorgen zij ook voor de bewaking over uniforme toepassing?

DJ: Ja, als ons dergelijke anomalieënesignaleerd worden, gaat de relatiebeheerder nagaan van waar de verschillen komen. Als het structureel is, moet dan verder initiatief genomen worden door bv. de cel AVES (Adviezen, Vergunningen, Erkenningen en Subsidies) of de cel Beheer.

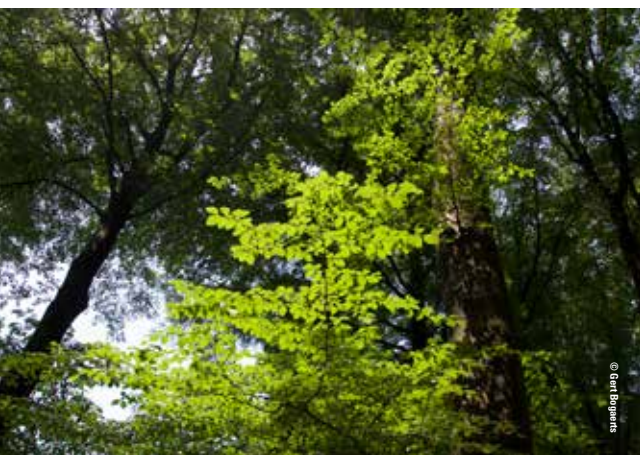
LV: De terreinwerking in de vrijwillige fase zal niet evident zijn. Hoe ziet u die implementatie praktisch? Heeft u daar een visie op?

DJ: Mijn visie is er een die samenwerken centraal plaatst. Het doel is niet om zoveel mogelijk beheerplannen te hebben, maar om beheerplannen maximaal samen met relevante actoren in een gebied te maken. Het is niet omdat wij bij ANB een groot domein hebben liggen, dat wij ons beheerplan alleen zullen maken. Als er ook bv. private beheerders zijn, willen wij de kans grijpen om deze mee te nemen en te betrekken. Daarmee bedoel ik dat ieder zijn eigen ambities en visies opmaakt en dat wij die dan samennemen. Het verenigen van visies wordt dan expliciet de taak van de projectleider. Zo kom je tot een soort community-gevoel waarbij iedereen ook weet wat de andere partners doen en kan er tussen hen ook open gesproken worden.

LV: Wat gebeurt er dan als er geschillen zijn? Wat is jullie rol daar dan in, uiteindelijk zijn jullie ook soms betrokken partij?

DJ: Uiteraard blijft alles wat we doen binnen het wettelijk kader. Onze collega's van AVES geven ons hierin een waardevolle ondersteuning. Dit geldt uiteraard zowel voor het ANB als voor de partners. We gaan ervan uit dat onze projectleiders actief aan conflictbeheersing doen. Zij hebben ook een opleiding gekregen hoe je communicatie zo kan aanpassen dat de kansen op conflict afnemen. Zij zullen er ook op toezien dat iedereen op een respectvolle manier zijn of haar ding kwijt kan. We willen hierbij expliciet een faciliterende rol spelen.

LV: Voor de vrijwillige fase in Natura 2000 zijn natuurlijk nog een heel pak private eigenaars niet op de hoogte. Hoe wilt u praktisch bij die mensen geraken?

DJ: Vroeger hebben we het lokale overleg met overlegplatforms gedaan, die willen we omvormen tot echte platforms, daarom in eerste instantie niet zozeer voor overleg, want dat is vaak beter bilateraal. Maar we zouden het platform willen gebruiken voor uitwisseling en intervisie. De platforms moeten wat mij betreft minder stringent zijn wat betreft wie wel of niet aanwezig kan zijn en

moeten op maat van het gebied samengesteld worden.

LV: Hoe ziet u de rol van de bosgroepen in dat komende overleg?

DJ: We willen de betrokkenen lokaal gaan vinden en met hen gaan praten. De bosgroepen kunnen daarbij helpen, zij kennen de regio en hebben daar een goed netwerk en kennen al vele eigenaars. Zij hebben bovendien veel ervaring in het verenigen van kleine eigenaars.

LV: Welke rol zou het APB-NB op globaal communicatief vlak kunnen spelen volgens u?

DJ: Ik zou de bal terugkaatsen. Als het APB een rol ziet in het hele proces die voor haar is weggelegd, moeten we het er samen over hebben. We kunnen samen een verantwoordelijkheid nemen voor een bepaald gebied of communiceren over goede praktijkvoorbeelden bij privé-eigenaars, waarvan er vele zijn.

LV: In het kader van het LIFE IP (Integrated Project) dat ANB indiende zijn 3 hoofdtaken weggelegd voor ANB: vorming via Inverde, screening van private beheerplannen en een computermodel dat beheerders een aantal instrumenten zou geven voor hulp bij hun beheerplannen. Kunt u hierover iets meer vertellen aan onze lezers?

DJ: Over de eerste twee is het verhaal ondertussen duidelijk. Inverde heeft de taak om opleiding te verzorgen op een laagdrempelig niveau.

De screening van de beheerplannen van ANB is intussen al gebeurd voor de voorbereiding van MP1.1. En we werken hier in de volgende fase nog aan verder. Ook de beheerplannen van de private eigenaars, vooral uitgebreide bosbeheerplannen, zullen gescreend worden om te zien wat daarin al voorzien is. Waar nog geen beheerplannen zijn, zullen we weten wat we samen nog moeten doen voor Natura 2000.

Tot slot willen we er voor zorgen dat er een tool beschikbaar is om de verkeningsnota's, de opmaak en monitoring van de beheerplannen digitaal te ondersteunen.

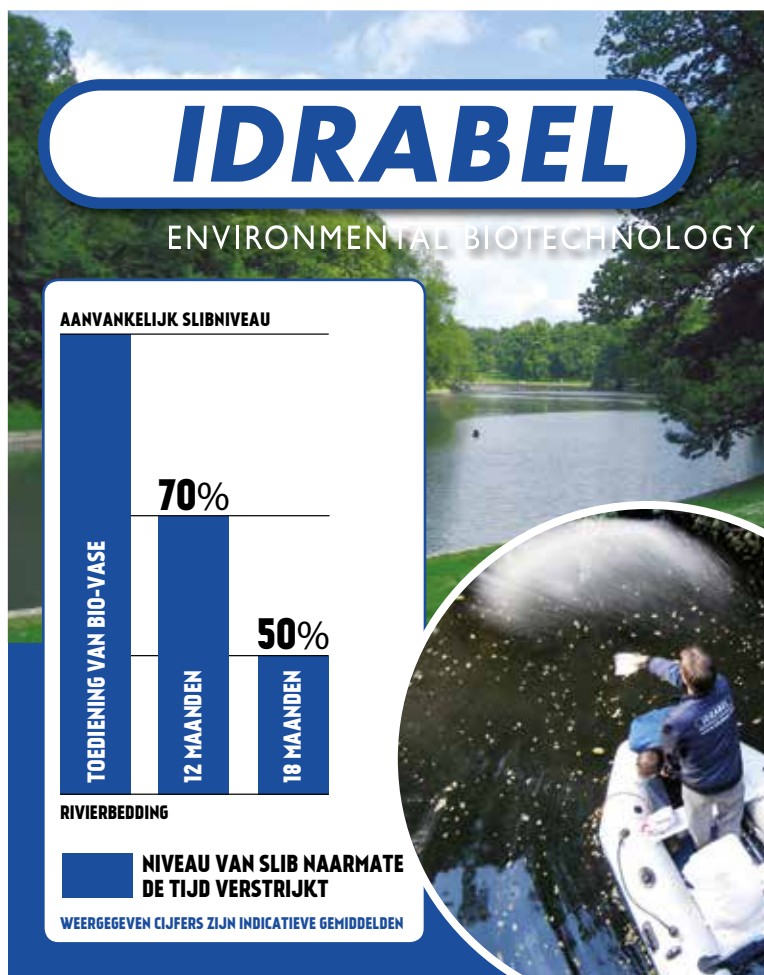
LV: Met wie zullen de lokale beheerders dan op terrein in contact komen in de nieuwe ANB-structuur en hoe kunnen ze hun contactpersoon vlot vinden?

DJ: De projectleiders gaan in het najaar contact leggen in het gebied. Hoe dit vorm gaat krijgen zal in elk gebied anders zijn. Dat kan via het platform gaan en kan indien er geen nieuwe informatie is, beperkt zijn tot een terreinbezoek. Zo kunnen projectrealisaties getoond worden. Maar het kunnen evengoed wat meer *facts and figures* zijn.

Private beheerders kunnen altijd contact opnemen met de relatiebeheerder die op de website van natuur en bos terug te vinden is: www.natuurenbos.be/over-het-anb/contact

LV: Dirk, hartelijk dank om ons te woord te staan! Tot binnenkort!

DJ: Graag gedaan en tot gauw!

IDRABEL brengt het eco-systeem van je vijver, kanaal en slotgracht opnieuw in evenwicht met BIO-VASE

Weg met eutrofiëring, algen en hinderlijke geuren!

Dankzij BIO-VASE daalt het slibniveau aanzienlijk. Onze talrijke referenties tonen een gemiddelde reductie van het slibvolume tot wel 50%. De behandeling bestaat uit een toevoeging van 'natuureigen micro-organismen' die zich vermenigvuldigen en het organisch gedeelte van het slib 'in situ' afbreken.

www.idrabel.com

Harold Brouwers

Senior Advisor

Tel + 32 476 332186

h.brouwers@idrabel.com

[Natuur]

Soort in de Kijker

Grote Modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)

Classificatie: Chordadieren, karperachtigen

Statuut: wettelijk beschermd, bijlagesoort habitatrichtlijn, kwetsbaar

Lengte: max. 30 cm

Gewicht: tot 200 g

Uiterlijk: langgerekte ronde vis met 10 bekdraden en een zijdelings afgeplatte staart. Bruine tot donkerbruine rug en flanken, met een donker vlekkenpatroon. Buik geeloranje.

Verspreidingsgebied: Oost-, Midden- en West-Europa

Leefgebied: ondiep, stilstaand of zeer langzaam stromend water met een goede waterkwaliteit, op een bodem met een dikke modderlaag en veel planten.

Voeding: wormen, watervlooien, muggenlarven en kreeftjes.

Levenswijze: leeft overdag verscholen, foerageert 's nachts. In drooggevallen wateren kan hij enige tijd overleven door zich in te graven.

Voortplanting: april-juni in warme wateren met veel plantenstructuur.

Eitjes: worden afgezet na het paaien in ondiepe plantenrijke oeverzones.

Beheer: zuivering van water en meer ecologisch beheer van wateroevers waarbij oever- en waterplanten de kans krijgen zich te ontwikkelen. Anti-verdrogingsbeleid.

Rivierdonderpad (*Cottus perifretum*)

Classificatie: Chordadieren, schorpioenvisachtigen

Statuut: wettelijk beschermd, bijlagesoort habitatrichtlijn, kwetsbaar

Lengte: max. 13 cm

Gewicht: tot 35 g

Uiterlijk: brede afgeplatte kop, grote bek en zeer grote borstvinnen. De flanken verkleuren afhankelijk van de bodemkleur waar de vis zich bevindt, schubloze huid.

Verspreidingsgebied: Deltagebieden van West-Europa en Groot-Brittannië.

Leefgebied: oevers van grote stilstaande wateren en in de grote rivieren, plaatsen met een hoog zuurstofgehalte.

Voeding: prooien zoals vlokreeften, waterpissebedden, muggenlarven, kleine visjes of visseneieren.

Levenswijze: nachtactief, overdag verscholen tussen stenen of andere vormen van beschutting zoals boomwortels.

Voortplanting: maart-april, gebruikt een nestholte

Eitjes: het vrouwtje legt haart eitjes en nadat het mannetje de eitjes bevrucht heeft, bewaakt hij het nest.

Beheer: zorgen voor goede waterkwaliteit, sterke afwisseling open en structuurrijke watervegetatie, vermijden aanwezigheid van rivierkreeft en beekforel.

marlex
ondernemersadvocaten

www.marlex.be

Dirk Martensstraat 23 - 8200 Brugge
Tel: 050/83 20 38 - Fax: 050/83 20 36
advocatenkantoor@marlex.be

Marlex is een groeiend multinationaal kantoor met gespecialiseerde ondernemersadvocaten. Marlex draagt een pragmatische aanpak hoog in het vaandel zodat u concreet en doelgericht geadviseerd wordt. Het team 'Overheid en Omgeving' binnen Marlex beschikt over de nodige specialisatie en kennis om u bij te staan en te begeleiden in alle facetten van het complexe omgevingsrecht:

- Ruimtelijke ordening, stedenbouw en milieurecht
- Bodemrecht
- Onteigeningen
- Overheidsopdrachten
- Agrarisch recht
- Hernieuwbare energie
- ...

Beekprik (*Lampetra planeri*)

Classificatie: Chordadieren, kaakloze vissen

Statuut: wettelijk beschermd, bijlagesoort habitatrichtlijn, kwetsbaar

Lengte: max. 17,5 cm

Gewicht: 15-20 g, maximaal 40 g

Uiterlijk: cilindervormig en langgerekt. Lichtgele tot zil-verkleurige flanken en een ronde mondschijf. Zeven ronde kieuwopeningen achter het oog.

Verspreidingsgebied: Midden- en West-Europa

Leefgebied: grindrijke plaatsen in de bovenloop van beken met een goede waterkwaliteit.

Voeding: dood (stukjes) organisch materiaal en kleine organismen

Levenswijze: hele leven in dezelfde beekloop. Leeft tot zes jaar als een larve in de modderbodem en verandert dan in het vroege voorjaar tot volwassen prik. Hij krijgt ogen, vinnen en geslachtsorganen. Het dier verliest echter tegelijkertijd zijn maag- en darmstelsel.

Voortplanting: februari-mei, het vrouwtje maakt een nestkuil door grind met de zuigmond te verslepen en zet daarin de eitjes af. Na de voortplanting sterven ze.

Eitjes: nadat ze uit de eitjes gekomen zijn, laten de larven zich met de stroom meevoeren

Beheer: zorgen voor zuurstofrijk water en vrije meandering. Obstakels van meer dan 15 cm passeerbaar maken door cascadestuw of vistrap. Ruimingen gefaseerd uitvoeren.

Grote Modderkruiper: © Tiit-Hunt

Revierdonderpad: © Piet Spaans

Beekprik1: © Jelger Herder

Beekprik2: © Tiit-Hunt

U bent als eigenaar op zoek naar een aantrekkelijke, klare, transparante en vooral begrijpbare formule voor landbouw op uw gronden? Dan is Agriland NV voor u de beste partner.

Ons doel is niet uitsluitend een financiële optimalisatie te verzekeren, maar ook de band tussen de eigenaar, zijn land en de landbouwwereld te onderhouden. We ondersteunen de vergroening, de lokale werkgelegenheid en vertegenwoordigen u bij de overheid. Kortom, een duurzame en maatschappelijk verantwoorde landbouw.

De beste zorg voor uw grond krijgt u van Agriland NV. Meer info op www.agriland.be

Agriland NV // Avenue Pasteur 23 - 1300 Wavre // tel. +32 10/232 906 // fax +32 10/232 909 // e-mail: agriland@skynet.be

webcast
streaming
video services

Contact:

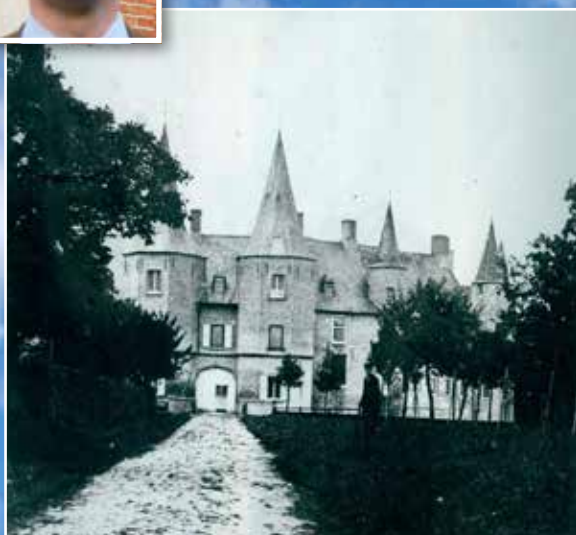
Emmanuel De Groef
Tel: +32 2 709 10 50
manu.de.groef@telemak.com
www.telemak.com

[Landgoed in de kijker]

Interview door Alec van Havre (Landelijk Vlaanderen)

Het slot van Wijnendale

Historisch en landschappelijk levend erfgoed als blijvende getuige van de vaderlandse geschiedenis sinds 1085

Doorheen de geschiedenis van het graafschap Vlaanderen en de Nieuwe Tijden tot aan de Tweede Wereldoorlog, duikt het kasteel van Wijnendale steeds opnieuw op op sleutelmomenten in de vaderlandse geschiedenis. Het collectief geheugen onthoudt de vele tragedies die zich daar hebben afgespeeld, waarvan de gevolgen zeer bepalend zijn geweest.

Dat deze historische mijlpaal vandaag nog zijn rol kan vervullen in het Vlaamse landschap, is de bijzondere verdienste van de familie Matthieu de Wynendaele, die nu over zes generaties instaat voor het behoud en de uitstraling van dit uniek domein. De zevende zit al in de steigers. Graag gaan wij over dit uitzonderlijk patrimonium in gesprek met de eigenaar-beheerder, Jhr. Jean-Jacques Matthieu de Wynendaele, die op 87-jarige leeftijd samen met zijn zoon Jérôme en schoondochter Sylvie Lacombe de nodige wilskracht aan de dag legt om de toekomst ervan te verzekeren.

Foto genomen tussen 1852 en 1877

AvH: Wat vooreerst in het oog springt is de ligging van de waterburcht in het glooiende landschap van velden omgeven door prachtige bossen. Het bestaan van het landgoed op deze plaats kan hier geen toeval zijn en hoe ziet het er eigenlijk uit?

J-JM: Het huidige kasteeldomein van Wijnendale omvat het historische waterslot en de bijgebouwen die omgeven zijn door 250 hectaren (150 hectaren bos en 100 hectaren landbouwgronden) gelegen in de bosrijke omgeving van het West-Vlaamse Houtland en het Brugse Ommeland, niet ver van de stad Torhout. Het landgoed is ook gelegen op het plateau van Wijnendale, dat een een reliëf uitmaakt variërend tussen 20 en iets meer dan 50 meter. Helemaal bovenaan dit zacht glooiend landschap vindt men de burcht, op een hoogte van 52 meter. Zeer opmerkelijk is dat nu juist op quasi het hoogste punt van het plateau een waterburcht kon gebouwd worden. Dit is te danken aan de geologie, met name aan een belangrijke kleilaag in de ondergrond die, hoewel op hoogte, een aanzienlijke waterlaag in stand houdt en de slotgracht net als het omliggende domein steeds van water bevoorrad heeft.

Het huidige aspect van het kasteel dateert hoofdzakelijk uit de 19e eeuw en is het werk van mijn voorouders Josse Pierre (1784-1863) en Joseph Louis Matthieu (1822-1894), die het kasteel vanuit zijn ruïnes uit de Napoleontische periode hebben doen herrijzen. Ik bewoon het oudste gedeelte in de rechtervleugel van het kasteel, waarvan een deel nog dateert uit de 15e eeuw. De linkervleugel omvat nu het kasteelmuseum dat voor het publiek toegankelijk is en door de stad Torhout voor het toerisme wordt uitgebaat, met een aantal andere gebouwen.

AvH: Als ik goed begrijp is de ligging van het kasteeldomein van oudsher strategisch en heeft het dus veel te maken met een ver historisch verleden?

J-JM: Als we de oude kronieken erop naslaan, werd de oorspronkelijke waterburcht in 1085 gebouwd door de Vlaamse graaf Robrecht I de Fries, die er ook op 13 oktober 1093 is overleden.

Jhr. J-J Matthieu de Wynendaele © Landelijk Vlaanderen

De locatie had alles te maken met het waterrijk gebied, de hoogteligging op het plateau, de rijke fauna en flora.

Voor velen is hij onbekend, maar de moeder van graaf Robrecht I was Adèle van Frankrijk, de dochter van de Franse koning Robert II. Zijn zuster Mathilde van Vlaanderen kennen wij als echtgenote van Willem de Veroveraar, die na de slag van Hastings (1066) koning van Engeland werd. Zij wordt ook in verband gebracht met het beroemde Tapijt van Bayeux. Wijnendale had dus vanaf het begin een status mee van defensief bouwwerk en residentie van de quasi-soevereine graven van Vlaanderen en Namen en zou dit behouden tot in de late 14e eeuw.

De locatie had alles te maken met het waterrijk gebied, de hoogteligging op het plateau, de rijke fauna en flora van het Woud van Wijnendale en vooral met het belangrijke wegenknooppunt in Torhout, waar de oudste jaarmarkt van Vlaanderen plaats vond, vooral gespecialiseerd in paarden. Dit alles vroeg om speciale aanwezigheid van het grafelijke hof en de burcht werd meermaals gebruikt als uitvalsbasis voor militaire operaties of als bescherming bij zware belegeringen zoals in 1302 (jaar van de Guldensporenslag) en 1325 (Opstand van Kust-Vlaanderen).

AvH: Wijnendale was ook het toneel van heel wat historische tragedies. Zou u die ook even kunnen schetsen?

J-JM: Uit de rijke geschiedenis kan ik u zeker de meest bekende meegeven:

In 1297 sloot de Vlaamse graaf Gwijde van Dampierre, de vader van Robrecht III van Bethune (de Leeuw van Vlaanderen) op zijn slot Wijnendale een alliantieverdrag met koning Edward I van Engeland. Graaf Gwijde, wiens dochter Filippina zoals hemzelf verraderlijk in gevangenschap was genomen door de Franse Koning Filips IV de Schone, had zijn zijn feodale trouw jegens deze laatste opgezegd en deze Engelse alliantie aangegaan, wat leidde tot de Franse bezetting, de Brugse Metten en de Guldensporenslag van 1302. Graaf Gwijde van Dampierre stierf in krijgsgevangenschap in Compiègne in 1305 en zijn dochter Filippina in 1306 op het Louvre.

In 1482 bezocht hertogin Maria van Bourgondië, de erfgename van de Lage Landen, Wijnendale met haar jonge echtgenoot en bondgenoot tegen de Franse koning, Maximiliaan van Habsburg, aarts-hertog van Oostenrijk. Ze maakte echter een zware val van haar paard tijdens de valkenjacht, met ernstige bloedingen tot gevolg. Kort daarop stierf ze in Brugge aan deze verwondingen. Dit luidde het begin in van de Habsburgse periode in de Lage Landen. De Habsburgse vorsten en landvoogden waren vaak op bezoek in Wijnendale bij de hertogen van Kleef omdat deze belangrijke politieke en diplomatieke functies bekleedden aan het hof.

Op 27 september 1708 vond in de schaduw van het kasteel de Slag bij Wijnendale plaats. De troepen van

Kasteel van Wijnendale in de eerste helft van de 17e eeuw (afbeelding uit *Flandria illustrata*, 1641)

Maria van Bourgondië (1457-1482)

© flandrica.be - erfgoedbibliotheek, Brugge

John Churchill, hertog van Marlborough, konden onder commando van generaal Webb het terrein kiezen en verschuilen zich met hun bondgenoten deels in de hogere bossen en het struikgewas rond het kasteel, die een uitgestrekte U vormden in de flanken van het terrein gekozen voor de confrontatie. De Frans-Spaanse krijgsmacht die vanuit Brugge optrok werd naar het middenveld gelokt en dan ook vanuit de beboste flanken urenlang beschoten totdat ze zich moest terugtrekken. Drie- tot vierduizend Franse en Spaans-Belgische soldaten zijn toen op het slagveld gesneuveld. De Engelsen en hun bondgenoten telden 'slechts' 900 doden of gewonden. Het konvooi van 700 trage wagens aan bevoorrading vanuit Oostende, dat de inzet was van de strijd, kon Rijsel op tijd bereiken en de belegering van deze stad werd voortgezet. Drie weken later viel Rijsel, wat Lodewijk XIV dwong om Vlaanderen en Henegouwen te evacueren.

Vijftien dagen na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, op 25 mei 1940, vindt het ultieme dramatische onderhoud plaats tussen de regering Pierlot en koning Leopold III op het kasteel van Wijnendale.

Het leger kon het hoogst nog enkele dagen uithouden en de Duitsers dreigden Brugge en andere Belgische steden te bombarderen, waar duizenden vluchtelingen hun toevlucht hadden gezocht. Eerste minister Pierlot, de ministers Spaak, Vanderpoorten en Denis brachten een geïmproviseerd bezoek aan de koning van 5.10 tot 6.20 u. 's morgens. De gesprekken waren zeer gespannen en

de stellingen onverzoenbaar. De ministers oordeelden dat de koning met zijn regering naar het buitenland moest vertrekken om de strijd verder te zetten. De koning oordeelde dat de strijd gestreden was en dat hij in het land moest blijven bij zijn troepen en de bevolking niet in de steek kon laten. Een grondwettelijke crisis was geboren, die pas bezweert kon worden met het einde van de Koningskwestie in 1950.

JvH: Hoe hebt u het beheer bij het overlijden van uw vader in 1980 in handen genomen? Wat kwam er daar allemaal bij kijken en hoe verloopt het beheer nu?

J-JM: Bij het overlijden van mijn vader heb ik het kasteelpark en een domein van 250 ha overgenomen, waaronder ongeveer 150 ha bos en 100 ha landbouwgrond. De uitdaging was dubbel: belangrijke restauratiewerken waren nodig aan het historische pand en de landbouwgronden waren inefficiënt verdeeld over bijna veertig verschillende pachters, die kleine percelen uitbaatten. Voor mij was het beheer van het domein een hele nieuwe opgave, na enkele decennia in het zakenleven en de bedrijfsleiding te hebben doorgebracht. Ik heb de basisbeslissing genomen om mij hier voluit en voltijs in te storten en het was de goede beslissing want er kwam enorm veel bij kijken. Ik ben begonnen met advies in te winnen bij bevriende landbeheerders uit de streek, maar kwam tot de conclusie dat er zoveel meningen over de aanpak bestonden als er adviezen werden gegeven. Ik heb me dan als doelstelling

gegeven de landbouwgronden weer in eigen handen te nemen onder de zeer professionele juridische begeleiding van meester d'Udekem d'Acoz. Negen jaren lang hebben wij erover gedaan om nieuwe relaties tot stand te brengen met elkeen van de pachters en dit tot voldoening van allen. Op het einde van deze operatie heb ik ook een receptie georganiseerd waarop allen aanwezig waren en de aanhang voor het landgoed sterk tot uiting kwam, wat mij als landbeheerder bijzonder raakte. Verder heb ik de landbouwpercelen kunnen herschikken naar grotere percelen en met verschillende technieken de kwaliteit van de gronden kunnen verbeteren. Het landbouwstatuut had ik eerder al als landbouwingenieur verworven. De basis werd aldus gelegd voor de toekomst, want de landbouw vormt de belangrijkste inkomst voor het domein.

De bossen hebben wij altijd conservatief beheerd, eerder vanuit hun behoud dan voor maximaal gewin. De diversiteit aan boomsoorten die aanwezig is, is hiervan een bewijs. Hiervoor werkten wij met beheersplannen en deze praktijk heb ik steeds aangehouden.

In 1980 werd ook het Wijnendalebos beschermd als landschap en in 1982 het kasteel zelf als monument en de omgeving ervan als dorpsgezicht. Wat het historisch pand betreft, waren belangrijke renovatiewerken nodig, die wij met de nodige overheidssteun gespreid over de jaren tachtig en vooral negentig hebben kunnen klaren. Vele mensen beseffen maar weinig met welke kosten dit alle-

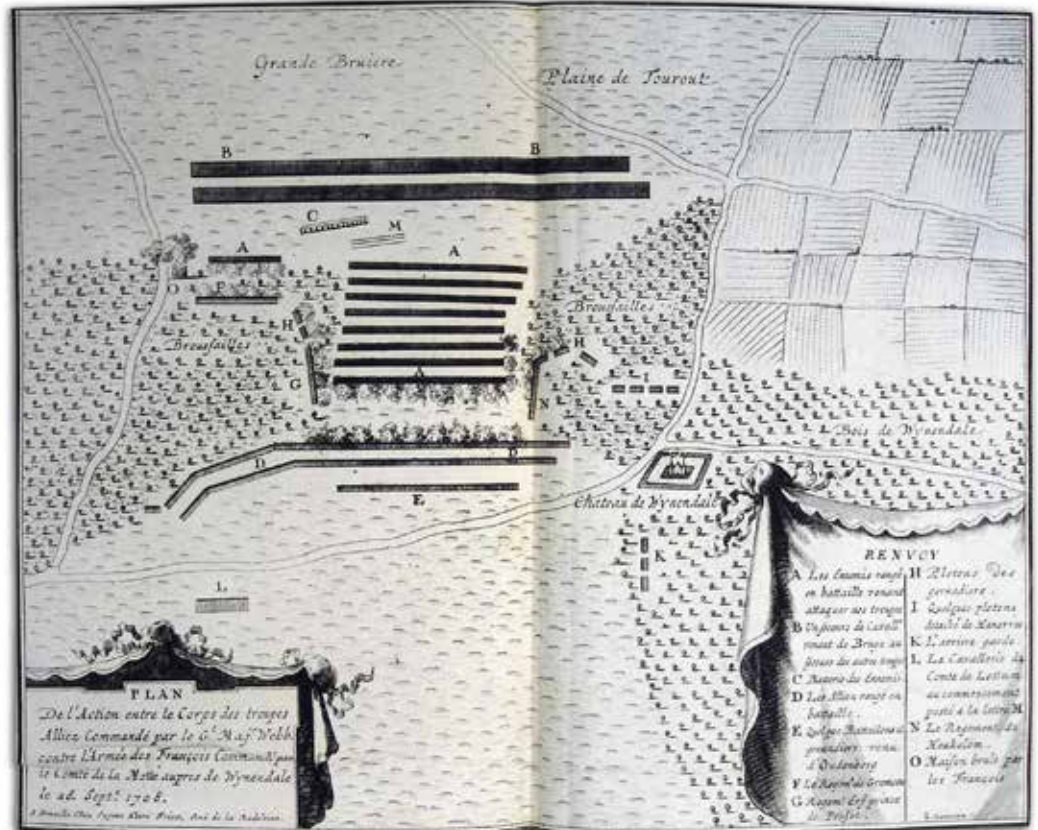
maal gepaard gaat. Wij hebben o.a. 57 grote ramen moeten vervangen, wat een hele klus was.

Sinds 1984 is ook het belangrijke linkergedeelte van het kasteel ingericht als museum en opengesteld voor bezoekers. Hiervoor werd een uitstekend partnerschap met de stad Torhout aangegaan voor de lange termijn, waarbij de stad instaat voor het onderhoud en de verwarming van de gebouwen die deel uitmaken van het museum. In 2006 werden ook belangrijke investeringen gedaan om er een multimediale dimensie aan te geven. Als bezoekerscentrum fungeert de portierswoning uit de 19^e eeuw. De uitbating wordt verzorgd door Toerisme Torhout. Dit is ook het geval voor de pittoreske kasteelschuur met bijhorende binnenkoer. De samenwerking met de stad Torhout draait goed en is ook een belangrijke bron van vaste inkomsten voor het domein. Wij kijken er dus naar uit om die te bestendigen en Torhout verder in de kijker te zetten. Misschien moeten wij naar de toekomst toe voor de promotie ervan eveneens het potentiële van een grensmetropool als Rijsel aanboren.

Verder staan de kasteelschuur en muziekkamer vaak ter beschikking van de scouts en muzikale genootschappen of andere organisaties uit de socio-culturele sector en worden een aantal huizen op het domein verhuurd aan mensen die ook op het domein actief zijn.

AvH: Hoe is het kasteeldomein van Wijnendale eigenlijk bij uw familie terechtgekomen en welke ingrijpende veranderingen heeft dit teweeggebracht?

J-JM: De Franse Revolutie heeft in Wijnendale lelijk huis gehouden. Het landgoed werd aangeslagen en het kasteel aanzienlijk vernield en in een herberg omgetoverd. Onder keizer Napoleon werd het tevens als een strategisch gevaar gezien en werd het kasteelgebouw herleid tot een aantal ruïnes. Tijdens de Nederlandse periode kwamen het pand, de landerijen en bossen in bezit van financiers die extensief gewin nastreefden. Mijn voorouders, die ook in de financiële wereld actief waren hebben van een financieel debacle kunnen profiteren om het landgoed, dat toen veel groter was dan het nu is, in handen te krijgen. Dit

Strijdplan van de Slag bij Wijnendale (1708) gedrukt bij Eugène Henri Fricx in Brussel © Publiek domein

was kort na de Belgische onafhankelijkheid, in 1833. Door hun inzet is het kasteeldomein van Wijnendale uit zijn as kunnen herrijzen want daar waren zeer belangrijke middelen voor nodig. De eer komt toe aan Josse Pierre Matthieu (1784-1863) die medeoprichter was van de Generale Maatschappij onder het Nederlandse bewind en actief was in het bank- en verzekeringswezen, en aan zijn zoon Joseph Louis Matthieu (1822-1894), die de Brusselse architect Felix Laureys onder de arm nam om het kasteel verder te verbouwen tot het romantisch geheel naar middeleeuwse stijl, dat er nu nog altijd staat.

AvH: Omwille van het ongeval van Maria van Bourgondië wordt Wijnendale ook historisch geassocieerd met de jachtpraktijk. Is het jachtbedrijf steeds aanwezig geweest op het landgoed?

J-JM: Goed dat u mij die vraag stelt, want het verband gaat veel verder in de tijd en raakt de ontstaansgeschiedenis van Wijnendale, dat altijd een jachtslot is geweest. Etymologisch gaat de naam zelfs terug op het Saksische Winen-dal (het dal verbonden aan de jacht). De specifieke ligging van het landgoed op de wijd beboste flanken van het Wij-

nendaals plateau, afzonderlijke hoogten in het vlakke Vlaamse landschap en niet ver van de kust gelegen, is altijd zeer attractief geweest voor grof-, klein en ander wild. Ook voor vele trekvogels, in het bijzonder de houtsnip, die tot vandaag in groten getale aanwezig is en die ik mijn hele leven van nabij heb kunnen aanschouwen.

Vandaag is de jacht op het domein hoofdzakelijk herleid tot reewild, dat hier de laatste jaren weer sterk opkomt. Tot aan mijn generatie lag de nadruk echter op klein wild en werd hier een prachtige jachttraditie aangehouden van klopjachten, zoals die in Vlaanderen sterk waren ontwikkeld en die nu vooral in Engeland zeer bedreven wordt beoefend, ook met respect voor de natuur.

In het Verenigd Koninkrijk maakt dit zelfs een miljardenbusiness uit: wetenschappelijk werd nog in 2013 vastgesteld dat de shooting jaarlijks meer dan 2 miljard pond bijdraagt aan de economie van het land (The Value of Shooting, PACEC Consultants, Cambridge). Bij onze bureaus juist over het Kanaal, in de counties van de South-East met een oppervlakte een derde groter dan Vlaanderen, zorgt deze filière voor 13.100 voltijdse jobs en jaarlijks voor £ 370 miljoen aan inkomsten

(bruto toegevoegde waarde). Op het Engelse platteland hoor je niet klagen over de jacht waarbij ook wild wordt uitgezet en zijn de vele buitenlanders bijzonder welkom in de horeca. Laten wij in Vlaanderen niet te veel kansen liggen op dit vlak? Ideologie houdt mensen bezig, maar hoge inkomsten uit jacht en schietsporten is voor plattelandsontwikkeling een bewezen economische realiteit. En bij onze naaste burens dan nog wel.

AvH: Wat zou u weerhouden als de belangrijkste uitdagingen voor het landgoed in de toekomst?

J-JM: Zoals eerder aangegeven, is de inkomst uit landbouw de belangrijkste inkomstenbron van het domein. Vanuit de ruimtelijke ordening dreigt echter het perspectief van nulbemesting, omdat wij in de nabijheid van zeer waardevolle natuurgebieden liggen, die voormaals deel uitmaakten van het landgoed. Zonder bemesting kan er echter moeilijk aan rendabele landbouw worden gedaan. Het zal moeilijk zijn om deze inkomsten zomaar te compenseren. Deze noodzaak tot nulbemesting durf ik wel in vraag stellen, maar ik kijk tevens uit naar andere mogelijkheden om in de toekomst de noden te dekken.

Ook het algemeen onderhoud en de investeringen die nodig zijn om de historische gebouwen te onderhouden moeten goed in de gaten gehouden worden. Deze kunnen zwaar wegen wanneer hiervoor niet tijdig het nodige gedaan wordt. De tegemoetkomingen vanwege de overheid zijn ook niet in marmer gebeiteld en aan de dalende kant, zodat men best als een goede landgoedbeheerder de nodige voorzichtigheid aan de dag legt en op tijd en stond maatregelen treft. Ook moet goed rekening worden gehouden met de procedurele tijd die voor het bekomen van premies en subsidies nodig is. Op mijn leeftijd lig ik niet te wachten op onaangename verrassingen.

In de innovatieve capaciteiten van de familie heb ik het volste vertrouwen. Mijn zoon en schoondochter zijn, naast hun professionele activiteiten, ook actief in de landelijke private eigenaarssector en mijn kleinzoon heeft in deze provincie ook school gelopen, wat belangrijk is om voeling te hebben met het maatschappelijk draagvlak rond het kasteeldomein. Op dit vlak kijk ik dus de toekomst met een gerust hart tegemoet.

AvH: Waar kunnen onze leden nuttige informatie vinden voor een bezoek aan het kasteel en wanneer kan dit plaatsvinden?

J-JM: Zoals gezegd, hebben wij hiervoor een prima partnerschap opgezet met de stad Torhout, dat heel goed draait. Het kasteel kan zowel individueel als in groep bezocht worden. Op de website www.toerismetorhout.be/kasteel-wijnendale-1 kan alle nuttige informatie teruggevonden worden. Voor reservaties: Vrijetijds huis, Markt 1 te 8820 Torhout; Tel. 050 22 07 70 en Fax 050 22 15 04.

De leden van Landelijk Vlaanderen kregen dit jaar op de Algemene Vergadering de kans om het allemaal te bezoeken, maar ook erna maak ik hier graag tijd voor vrij. Op mijn leeftijd is dit dan nog een kleine bijdrage die ik kan leveren aan Landelijk Vlaanderen, een organisatie die mijn familie sinds het begin heeft gesteund en waarvan de maatschappelijke rol voor het buitengebied zo belangrijk is! Het platteland in een vrij land moet blijvend getekend worden door duurzaam en verantwoordelijk privaat beheer en de erkenning hiervan is een voortdurende opgave.

AvH: Het is een bijzondere meerwaarde voor een organisatie als de onze om leden als uw familie aan boord te hebben en in naam van onze leden en lezers, een bijzondere dank voor uw inzet en dit artikel!

DE HUSQVARNA ACCU VOORDELEN

**NIEUWSGIERIG?
VRAAG VANDAAG NOG
EEN ACCU DEMO AAN BIJ
UW HUSQVARNA DEALER!**

www.husqvarna.com/be-nl

ÉÉN ACCU

Een accu voor alle machines,
efficiënt en eenvoudig in gebruik.

KOSTENBESPAREND

De hogere aanschafprijs van een
accumachine is snel terugverdiend
omdat u geen benzine meer hoeft te
kopen. Op de lange termijn
bespaart u dus veel geld.

GEEN DAMPEN, MINDER LAWAAI

Voor stiller en aangener werken.
Op elk moment van de dag.

Landelijk Vlaanderen

[Algemene Ledenvergadering]

Algemene Vergadering op kasteeldomein Wijnendale

met steun van

Auteur: Landelijk Vlaanderen

Op dinsdag 31 mei 2016, tussen de regenbuien door, organiseerde Landelijk Vlaanderen vzw haar algemene vergadering binnen de muren van het kasteeldomein Wijnendale.

Raad van Bestuur en Statutaire Algemene Vergadering

De dag werd gestart met de traditionele statutaire algemene vergadering. Hier worden in de eerste plaats technische, financiële en strategische aspecten besproken. Na goedkeuring van de verslaggeving van vorige vergaderingen lichtte de voorzitter de werking van de organisatie toe. In het bijzonder werd daarbij stilgestaan bij de samenstelling van de Raad van Bestuur en de recente wijzigingen in de aansturing van de vereniging. Tevens werd een eerste balans opgemaakt over de recente verhuis van het secretariaat naar de Wetstraat 81a te 1040 Brussel. Een geanimeerde discussie volgde over de structuur en werking van de vereniging naar de toekomst toe. De vernieuwde werking kreeg intussen het label 'Landelijk Vlaanderen 2.0' met

Huidige directie van Landelijk Vlaanderen (vlnr Thierry de l'Escaille, Jurgen Tack, Christophe Lenaerts, Philippe Casier en Guido Mullier; Alec van Havre - niet op de foto)
© Landelijk Vlaanderen

zich mee en wordt verder in dit artikel toegelicht. Vervolgens werd de financiële toestand van de organisatie zorgvuldig bekeken door de bestuurders.

Finaal werd een toelichting gegeven door Philippe Casier over lopende beleidszaken: Natura 2000, de taakstelling van en de samenwerking met de Koepel van Vlaamse Bosgroepen, het Bosforum, het klimaatadvies dat momenteel wordt opgemaakt door de Minaraad, de gesprekken met VLM over zelfrealisatie, het nieuwe beleidsplan ruimtelijke ordening, het erfgoeddecreet, het opzetten van een Aanspreekpunt Privaat Beheer voor Onroerend Erfgoed (in samen-

werking met Historische Woonsteden), de evolutie van de pachtprizen en het nieuwe pachtdecreet. Waar nodig werden vragen beantwoord en werd de discussie gevoerd om te komen tot een gedragen standpunt vanuit de vereniging.

Veel te snel werd het op deze wijze 14 u. Tijd om het eerste dagdeel af te sluiten en de vele leden en sympathisanten te verwelkomen voor het openbare deel van de Algemene Ledenvergadering.

Landgoed Wijnendale

Dit jaar waren we te gast in de prachtige, bosrijke omgeving van Torhout in West-Vlaanderen. Alle aanwezigen konden de 1000-jarige geschiedenis van Kasteel Wijnendale beter leren kennen dankzij de deskundige uitleg van de familie Matthieu en het begeleide bezoek aan het museum binnen de muren van het kasteel. Daarnaast stond het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) in voor een begeleide wandeling in het ANB-domein. We hielden het helaas niet helemaal droog maar het regenweer slaagde er ook niet in om spelbreker te zijn. Opnieuw konden we vaststellen dat private eigenaars met visie en passie een belangrijke meerwaarde vormen voor zowel het historisch erfgoed als voor het behoud van natuur en bos. In het vorige artikel van dit nummer van De Landeigenaar kon u reeds uitgebreid kennismaken met het domein Wijnendale en zijn rijke geschiedenis.

Door wind en door regen

Aanhoudend regenweer met overstromingen in verschillende delen van Vlaanderen, lange files rond de grote Vlaamse steden, een staking van de openbare diensten, werken in Torhout en voor sommigen een lange autorit. Dit alles bleek geen bezwaar te zijn om talrijk aanwezig te zijn. Christophe Lenaerts kon als voorzitter van Landelijk Vlaanderen dan ook zijn welkomwoord richten tot meer dan 150 aanwezigen. In de eerste plaats leden van Landelijk Vlaanderen, maar daarnaast toch ook een ruime opkomst vanuit het maatschappelijk middenveld (Natuurpunt, HVV, Boerenbond, bosgroepen, FPG, ...) en vanuit de Vlaamse overheid.

Christophe Lenaerts

Het landgoedconcept

Met de aanwezigheid van de minister, de administrateur-generaals van het ANB, de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) wisten we meteen dat het centrale thema dit jaar, Het Landgoedconcept, op de nodige belangstelling kon rekenen. Landgoederen zijn essentiële bouwstenen van het landschap. Deze duurzame eenheden zijn landelijke ondernemingen waarvan het multifunctioneel privaat beheer om nieuwe aandacht vraagt. Nederland heeft op dit gebied een veel langere traditie dan Vlaanderen. Daarom ook dat de Nederlandse specialist bij uitstek, Gerrit Jan Liet, door Landelijk Vlaanderen was uitgenodigd om ons enige inkijk te willen geven in de Nederlandse situatie. Opvallend daarbij is de zeer lange traditie in Nederland waarbij reeds van 1928, via de Natuurschoonwet, de versnippering en teloorgang van particuliere landgoederen wordt tegengegaan door een vermindering van de belastingdruk voor particuliere landgoedeigenaars. Via fiscale tegemoetkomingen en langlopende akkoorden (25 jaar) wordt ook op lange termijn de nodige rechtszekerheid gegeven aan de eigenaars. Intussen is in Nederland reeds meer dan 200.000 ha aan landgoederen aangemeld binnen

Philippe Casier

deze context. Er is daarbij een groot draagvlak gegroeid onder zowel particulieren als overheid. Binnen het Nederlandse landgoedconcept is er daarbij zowel aandacht voor het erfgoed als voor het natuur- en bosbeheer.

Philippe Casier, erevoorzitter Landelijk Vlaanderen, reageerde vanuit de Vlaamse context en vroeg aandacht voor:

- een geïntegreerde visie per landgoed die horizontaal kan worden opgenomen in de beleidsinstrumenten;
- een opname in de verschillende wetgevingen die er betrekking op hebben of een doelgerichte toepassing van het instrumentariaat;
- ruimtelijke ordening: gemengde open ruimte met overdruk CH en adequate voorschriften;
- geïntegreerde beheerplannen;
- inrichting: zelfrealisatie en verevening;
- landgoederen als kans voor platte-landsontwikkeling en toerisme;
- aangepast fiscaal statuut voor wegwerken versnippering en voor overdracht (landgoedonderneming = familiaal bedrijf);
- visibiliteit en communicatie; en
- nieuwe landgoederen en gastvrije landgoederen.

Marleen Evenepoel

Marleen Evenepoel (administrateur-generaal ANB) gaf een stand van zaken over de lopende beleidsprocessen. Daarbij kon ze uiteraard niet voorbijgaan aan de IHD's (instandhoudingsdoelstellingen), de PAS (programmatorische aanpak stikstofdepositie) en de broodnodige samenwerking met de private sector. Ze gaf duidelijk aan dat Landelijk Vlaanderen wordt beschouwd als een belangrijke en constructieve partner binnen het maatschappelijk middenveld.

Jurgen Tack

eigenaars, beheerders en bedrijven. Landelijk Vlaanderen heeft daarbij een unieke expertise op het vlak van het multifunctioneel gebruik van die open ruimte. Het is goed om die expertise te delen en ter beschikking te stellen aan andere partners die hier een rol spelen.

Landelijk Vlaanderen is een belangenorganisatie die ijvert voor de bevordering van het duurzaam multifunctioneel privébeheer van het Vlaamse buitengebied. Strategische aandachtspunten in de komende jaren zijn het maximaliseren van onze impact op het Vlaamse beleid door een groeiend ledenbestand en door allianties aan te gaan met andere verenigingen in het maatschappelijk middenveld. Verder wenst Landelijk Vlaanderen de dienstverlening (belangen behartigen, leden ondersteunen, verstrekken van informatie en netwerking) naar haar leden verder te optimaliseren.

Maurits de Groot

Maurits de Groot, medewerker van het Aanspreekpunt Privaat Beheer – Natuur en Bos gaf de aanwezigen een goede inzicht in de werking van het Bosforum en het boscharter. Meteen na zijn presentatie werd het charter ook getekend door Christophe Lenaerts namens Landelijk Vlaanderen.

Niet alleen de toekomst van het bos in Vlaanderen stond op het programma. Ook werd er aandacht besteed aan de toekomst van de eigen organisatie. Jurgen Tack, de nieuwe algemene directeur van Landelijk Vlaanderen, maakte een analyse van het maatschappelijk middenveld met speciale aandacht voor de spelers actief betrokken bij het beleid van de Vlaamse open ruimte. Samen met de Boerenbond, VOKA, UNIZO en HWV richt Landelijk Vlaanderen zich tot private

Joke Schauvliege

Minister Schauvliege, net terug in het land na het bijwonen van een landbouwtop in Amsterdam, zag dat Landelijk Vlaanderen de wens heeft om verder door te groeien en verder te professionaliseren. Ze toonde zich daar ook opgetogen over. De minister loofde Landelijk Vlaanderen voor het uitzetten van een standvastige koers waarbij duidelijk wordt gecommuniceerd wat de standpunten zijn van de organisatie.

Boscharter

Wij hebben kennisgenomen van het Bosactieplan van het Bosforum.

Wij zijn er mee van overtuigd dat in Vlaanderen

1. bossen enorm belangrijk zijn voor bio-economie, klimaat, biodiversiteit en gezondheid;
2. bossen onvoldoende beschermd zijn, de Vlaamse inspanning voor bosuitbreiding te gering is en (Europese) financiële middelen voor land- en bosbouw niet billijk worden verdeeld;
3. daarom een ambitieuzer multifunctioneel bosbeleid, gedragen door een evenwichtige toekomstvisie, noodzakelijk is.

Wij zullen de ontwikkeling van dit toekomstgericht bosbeleid mee bepleiten.

Dat de organisatie dat ook doet binnen de daarvoor opgezette overlegkanalen werd zeer geapprecieerd. Landelijk Vlaanderen is hierdoor een betrouwbare partner geworden voor de Vlaamse Regering waar men graag mee samenwerkt. Minister Schauvliege verwees ook naar de talrijke verwezenlijkingen voor de private eigenaar die er de laatste jaren zijn gekomen, net omwille van die goede samenwerking. Ze verwees daarbij naar de nieuwe overeenkomst met Landelijk Vlaanderen en de Boerenbond rond de pachtwetgeving en de gelijkberechtiging waarbij ook private eigenaars in de toekomst de mogelijkheid zullen krijgen om subsidies aan te vragen voor het beheer van natuur en bos.

Voorzitter Christophe Lenaerts zorgde nog voor een slotwoord waarbij hij een pleidooi hield voor een faire pacht prijs met een redelijke opbrengst voor de eigenaar. Ook de multifunctionaliteit bracht hij opnieuw naar voor als speerpunt van Landelijk Vlaanderen waarbij ecologie en economie perfect met elkaar te verzoenen zijn. Er moet ook kunnen genoten worden van onze open ruimte maar dan zonder een ongecontroleerde openstelling en zonder betutteling door derden. Hier is absoluut nood aan respect voor private eigenaars.

De voorzitter vroeg verder om het overleg over de open ruimte in Vlaanderen niet te beperken tot een tweepartijenoverleg maar ten volle de private pijler mee te betrekken om zo op een constructieve wijze tot oplossingen te komen. Binnen het PDPO vroeg hij respect voor de door de Europese Unie opgelegde normen en dus bijkomende middelen te willen voorzien voor de talrijke boseigenaars, klein en groot. Naar de minister doet de voorzitter een oproep om de gelijkberechtiging, nu decretaal vastgelegd, ook

in de praktijk op een correcte wijze uit te voeren. Binnen het natuur- en bosbeleid hoeven niet altijd aankoopsubsidies naar voor geschoven te worden als ideale oplossing. Mits een vergoeding voor kapitaalschade zijn vele eigenaars bereid om mee de instandhoudingsdoelstellingen te ondersteunen.

Landelijk Vlaanderen wil een organisatie zijn voor alle landeigenaars, groot en klein. Daarom ook pleit Landelijk Vlaanderen voor het overleven van de bosgroepen en kunnen deze op de blijvende steun van Landelijk Vlaanderen rekenen.

Vooraleer af te sluiten wordt hulde gebracht aan Philippe Casier, jarenlang voorzitter en drijvende kracht binnen de vereniging. Hij wordt gehuldigd aan de hand van een imposante presentatie die eigenlijk te kort was om alle verwezenlijkingen de revue te laten passeren. Daarvoor is ook dit artikel te kort, dit ledenblad te klein. Bedankt Philippe! We gaan je niet missen want je blijft je verder actief inzetten voor de vereniging maar ... dan als erevoorzitter. En daar zijn we je dankbaar voor.

Alle voordrachten en een overzicht van de dag kunt u (her)bekijken op onze website: www.landelijk.vlaanderen

Foto's door Dirk Laenen i.o.v. Landelijk Vlaanderen vzw
© Landelijk Vlaanderen

Met steun van

www.kasteelwijnendale.be

VITALIS
gardens in perspective

[Natuur]

Auteur: Valérie Vandenabeele (APB-NB & HWV)

PAS herstelbeheer in de praktijk

Naast een generiek Vlaams beleid en een brongericht vergunningenbeleid voor de daling van stikstofdeposities, is het herstelbeheer de pijler waar private beheerders vooral mee zullen geconfronteerd worden. Private (en andere) beheerders die stikstof moeten opruimen ten voordele van anderen die de deposities op hun gronden veroorzaken... Alle beleidsmatige en juridische discussies opzijgeschoven, willen we hier de beheerders meer inzicht geven in wat deze herstelmaatregelen juist zullen inhouden.

Hieronder worden de diverse herstelmaatregelen aangehaald met hun eventuele voor- en nadelen. Let wel, deze herstelmaatregelen kunnen in praktijk exact dezelfde zijn als een inrichting- of beheersmaatregel voor natuur, maar dan met dat verschil dat ze specifiek nodig zijn omdat er te veel stikstof in de bodem zit. Had er geen stikstofprobleem geweest, dan had u deze extra maatregel niet hoeven uit te voeren om (snel) tot resultaat te komen.

Ontgronden of uitmijnen

Uitmijnen © pixabay.com - Kapa65

Ontgronden en uitmijnen zijn methodes om eerder fosfor dan stikstof uit de bodem te halen en typisch toe te passen op voormalige landbouwgronden. Stikstof en fosfor zorgen er immers voor dat 'de verkeerde' planten dominant worden en zeldzamere 'gewenste' soorten weggeconcentreerd worden.

Bij ontgronden gaat men de bovenste nutriëntenrijke laag afgraven en verwijderen. Men verwijdert in tegenstelling tot plaggen meer dan enkel de organische toplaag. Het is een ingrijpende methode waarbij de bodemstructuur veranderd wordt. Deze rigoreuze ingreep maakt wel dat pioniersvegetatie snel terugkomt, want niet het geval is bij een zachtere

transitie zoals ontmijnen. In dezelfde ingreep kan men ook vernatting/peilverhoging creëren en zo kwel herstellen. Zie ook 'plaggen'.

Uitmijnen – maaien en afvoeren van een ingezaaid gewas – is minder ingrijpend. Met deze techniek kan je de hoeveelheid fosfor ook fors verminderen. Het zou ongeveer vier keer sneller gaan dan bij begrazing, maar wel langzamer dan bij ontgronden. Deze 'zachtere', maar tragere methode heeft ook verschillende voordelen. Het gaat geleidelijk waardoor de bodem zich beter kan aanpassen, er blijft een betere bodemconditie. Het vegetatiedoel kan ook gecombineerd met faunadoelen, vb. door gebruik van granen en akkermengsels die fauna aantrekken. Het kan in samenwerking met landbouwers (die het maaisel gebruiken als veevoer en de werkzaamheden zelf kunnen uitvoeren) waardoor de kosten laag zijn. Daarenboven is het ook archeologisch en landschappelijk vriendelijk.

Voor uitmijnen blijken gras (hoewel het nadeel is dat het niet diep wortelt) en klaver succesvol. Aardappelen geven ook goede resultaten (35-40 kg P) en voorts maïs en graangewassen.

Plaggen

Plaggen © Christophe Lenaerts

Plaggen is het afgraven of schrapen van de bovenste bodemlaag, net tot op de minerale bodemlaag (behoud zaadbank). Men gebruikt het vaak om een opgehoopte strooisellaag met nutriënten weg te nemen. Het is een typische maatregel voor heide. Men kan hiermee een bijna pionierssituatie creëren. Ook met deze methode, die ook een vorm van ontgronden is, kan de bodem vernat worden, want men zit door het afgraven sowieso lager. Veel pionier- en rodolijstsoorten kunnen sneller terugkeren, waarbij het succes nog kan vergroten als men ook die soorten inzaait (vb. door aanvoer van maaisel van een ander perceel).

Een nadeel van afgraven is dat de situatie toch verschilt van de uitgangssituatie, landschappelijk is er geen herstel want men creëert een 'badkuip'. Archeologisch is het ook niet altijd mogelijk om een stuk af te graven, want men stoot op een

andere laag. Ook ligt verdere verzuring altijd op de loer, zeker als men het water niet afvoert en laat stagneren. Men kan de methode ook niet om de zoveel jaar herhalen. Door het afgraven verwijdert men tevens de buffercapaciteit, waardoor boomsoorten en ruigten verschijnen die de vegetatie al snel weer kunnen innemen. De successie gaat sneller. Men moet er ook attentie op doen niet te ver af te graven, zodat het stikstof- en fosfor-niveau niet onder de referentie liggen.

Chopperen

Chopperen is een soort diep maaien of ondiep plaggen, waarbij de strooisellaag en bovenste bodemlaag weggenomen worden. Dit wordt gebruikt op plaatsen met een dunne strooisellaag of die vervuigd zijn met struikachtigen (zeker geen sterk vergraste stukken), die zo tot max. 4 cm onder de grond weggemaaaid worden. Het wordt typisch gebruikt bij heiden en heischrale graslanden. Indien vervolgens zaden van bomen opschieten, dient men nadien te maaien. Indien de bodem zuur is, kan men binnen het jaar na chopperen bekalken, zie ook 'basische stoffen toevoegen'. Chopperen doet men best in kleine oppervlaktes vb. in stroken van 5 tot 10m of in visgraatmotief.

Chopperen is goedkoper dan plaggen en zorgt ook voor snelle afvoer van vrij veel voedingsstoffen. Doordat een deel van de humuslaag over blijft, blijven nog een deel mineralen in de bodem. Nadelen zijn dat ook hier de bodem en fauna verstoord worden.

Extra maaien

Door het maaien (en het maaisel af te voeren) haalt men nutriënten weg. Het verschil met uitmijnen is dat hier de huidige vegetatie in het natuurlijke gebied gemaaid wordt. De hoeveelheid stikstof die men afvoert, hangt af van de productiviteit, die hoger is naarmate men meer afvoert. De productiviteit neemt met de tijd af. Deze methode is ook traag.

Extra begrazen

Begrazen is een goedkope manier voor nutriëntenafvoer. Men kan er de structuur mee veranderen, maar men haalt er maar traag stikstof mee uit het systeem. Een deel komt immers terug op het terrein, wat kan verbeterd worden door de dieren 's avonds op stal te zetten voor mestopvang.

Branden

Branden © pixabay.com - Ylvers

Dit is een techniek die gebruikt zou kunnen worden bij heides en kalk-graslanden. Het is bij wet verboden om zomaar te gaan branden, maar men zou een uitzondering kunnen aanvragen. Het is een goedkope methode die veel nutriënten verwijdert. De methode is efficiënt, maar minder dan plaggen en haalt nog maar maximaal het equivalent van 5 jaar deposities weg (1% van wat in de bodem zit). Men kan het ook niet regelmatig herhalen en het is ook niet ideaal voor de fauna. Traditioneel werd het branden in de winter gedaan zodat de brand niet te diep in de bodem kan doordringen.

Strooisel verwijderen

Dit is een maatregel vergelijkbaar met plaggen of ontgronden, maar gericht op bospercelen, waar een verwaarloosd hakbeheer is. De ophoping van strooisel, vooral van naaldhout, zal de bodem verzuren. Door het beheer terug op te nemen, krijgt de bodem en daarop gelegen strooisellaag weer veel licht, waardoor de mineralisatie weer op gang kan schieten. Dit proces versnelt men door de strooisellaag te verwijderen. Nadeel is dat toch ook een deel bosplanten, zaadbank, bodemorganismen en nuttige basische stoffen mee verwijderd worden. Men

raadt dan ook aan om deze maatregel niet over het ganse perceel te doen, maar om stapstenen voor fauna en flora te behouden. Een nabekalking wordt over het algemeen afgeraden in bossystemen.

Opslag verwijderen

Verwijderen bosopslag © Christophe Lenaerts

Het gaat hier om het verwijderen/kappen van bosopslag. Dit is vaak een maatregel als voorafname voor plaggen, chopperen, maaien of baggeren. In drassige gebieden zoals moeras moet men erg opletten dat de machines de bodem niet verdichten.

Toevoegen basische stoffen

Door vervuiling van stikstof, wordt H⁺ vrijgesteld, wat leidt tot verzuring van de bodem. Om de buffercapaciteit van de bodem te herstellen kan men basische (tegenovergestelde van zuur) stoffen toevoegen, ofwel bekalken. Men moet omzichtig omgaan met deze maatregel en best niet onnodig toepassen, want ondanks het feit dat ze het verzu-

ringeffect van stikstof tegengaat, kan ze 'vermestend' werken doordat de kalk nitraat (stikstofvorm) vrijstelt. Bekalken van het inzijsgebied kan toegepast worden indien buffering met grond- of oppervlaktewater onmogelijk is en de zaadbank nog aanwezig is. Na (ondiep) plaggen kan het nuttig zijn om een ammoniumpiek tegen te gaan.

Baggeren of ruimen

Hierbij wordt slib en organisch materiaal (dat vervuild is met o.a. stikstof) uit het water gehaald. In vennen is het echter niet aangewezen om de oude veenpakketten met biologische waarde te ruimen. Om de oorspronkelijke vegetatie en verwante fauna niet volledig kwijt te spelen, kan men delen vegetatie laten staan. Om herverzuring in vennen te voorkomen, kunnen bijkomende maatregelen zoals inlaat van grondwater of oppervlaktewater of bekalking van het inzijsgebied (= infiltratiegebied) nodig zijn.

Baggeren wordt ook vaak uitgevoerd samen met plaggen van de oevers en verwijderen van omliggend bos en struiken zodat o.a. het water niet meteen opnieuw geëutrofeerd (met nutriënten verrijkt) wordt, zie 'vrijzetten oevers en randen'.

Vrijzetten oevers en randen

Vrijzetten van oevers en randen
© Christophe Lenaerts

Het verwijderen van bosopslag en struiken rond plassen en vennen voorkomt eutrofiëring door bladval, zorgt dat wind weer vrij spel krijgt op het water en vermindert de verdamping zodat het droogvallen langer uitblijft.

Uitvenen

Door het opnieuw 'uitsteken van veen' ontstaan kuilen of worden kuilen verdiept, die zich met water vullen om hernieuwde veengroei te stimuleren. In het laagveenlandschap is in het verleden op grote schaal ontveend, waarna uitgestrekte complexen van 'petgaten' ontstonden die onder invloed van wind en golfslag plaatselijk zijn vergroot tot veenplassen. Tijdens de 'verlanding' van die petgaten en plassen ontwikkelen zich gedurende de successie soortenrijke plantengemeenschappen, zoals krabbenscheer en andere waterplanten, tot drijftillen, trilvenen, (veenmos)rietlanden, moerasheiden, rietruigten, natte graslanden, struwelen en broekbossen.

In de nog overgebleven plassen is de vegetatie van waterplanten en drijftillen ernstig verarmd onder invloed van de sterk verslechterde kwaliteit van het oppervlaktewater ten gevolge van aanvoer van stikstof- en sulfaatrijk water. Vooral de verhoogde sulfaatrijkdom zorgt voor de afbraak van veen en reductie van ijzerfosfaat, waarbij veel fosfaat vrijkomt.

Herstel voedselketen

Zie ook 'herstel verbindingen'. Door verzuring, vermesting, verdroging en versnippering kunnen ook bepaalde soorten bevoordeeld worden. Waterpartijen kunnen vertroebeld worden door bodemwoelende vissen, waardoor andere ondergedoken waterplanten – die helder water nodig hebben – weggwijnen. Door die vissen weg te nemen, kan het water weer helder worden. Deze maatregel kan gecombineerd worden met baggeren en vrijstellen van de oevers. Soorten die baat hebben bij voedselarme bodems onder vinden zo ook minder concurrentie van de snelgroeiende soorten die profiteren van hoge stikstofconcentraties.

Ingrijpen structuur boom- en struiklaag

Door bomen en struiken uit voormalig hakhout- of middelhoutbeheer opnieuw te kappen, kan er vooreerst weer licht aan de bodem, waardoor de verzuurde strooisellaag sneller kan afbreken. Daarnaast worden de nutriënten (o.a. stikstof, maar ook basische stoffen) die in het hout werden opgenomen afgevoerd (vermesting tegengaan). Ook de bladproductie de komende jaren is minder, waardoor er minder strooisel en humus wordt gevormd. Door de lichttoename kunnen zeldzamere minder concurrerende soorten zich weer laten zien.

Ingrijpen soorten boom- en struiklaag

Ingrijpen soorten boomlaag met linde
© Valérie Vandenabeele

Voor dit ingrijpen dient men groepen bomen of struiken die zuur strooisel produceren in bosopstanden te kappen (structuurdunning van o.a. naaldbout, eik, beuk) in combinatie met stimulering van natuurlijke verjonging en het planten van specifiek bosplantsoen van soorten die basenrijker en beter afbreekbaar strooisel produceren zoals vb. linde. Hiermee wordt vooral verder verzuring (en daarmee verdwijnen van de kenmerkende kruidlaag en fauna) tegengegaan, eerder dan de zuren uit de bodem weg te nemen. De afbraak van de strooisellaag verbetert wel (ook door lichttoename na kap), waardoor de accumulatie van zure humus verhinderd wordt.

Ongebruikelijke alternatieven

Een andere techniek die momenteel enkel experimenteel toegepast wordt is 'topsoil inversion'. Met een speciale ploeg wordt de grond omgekeert om de nutriëntenarme onderlaag op de nutriëntenrijke bodem te gooien. Deze methode kost €2.000-3.000 per ha en is dus zeer duur. Het kan ook enkel toegepast worden bij een traditioneel beleid. Daarna moet men een ander beleid toevoegen. Het nadeel is dat het bodemarchief wordt kapot gemaakt en dat men het maar een keer kan toepassen.

Nog een andere methode is om de koolstof-stikstof-ratio te veranderen. Eigenlijk is dit een Amerikaanse mijnbouwtechniek, waarbij men extra koolstof (suiker) toevoegt zodat er minder stikstof t.o.v. koolstof in de bodem zou zitten. De methode werkt jammer genoeg maar heel kort, nl. 20-30 dagen!

En tot slot een andere oplossing, die wij ook als eens suggereerden (zie onze Algemene Ledenvergadering 2015) en wij nu ook meermaals herhaald horen... kan zijn om het ambitieniveau van Natura 2000 te verlagen. Waarom moet er immers overal een gunstige staat zijn met een perfect natuurstreefbeeld. Kan het niet genoeg zijn om wat minder biodiversiteit te hebben, als ze maar een grote oppervlakte bedekken?

Verminderde oogst houtige biomassa

Dit is op zich een tegengestelde maatregel van de twee die hiervoor vermeld zijn. Deze maatregel is toepasbaar in bossen die erg gevoelig zijn voor verzuring. Immers, door hout te oogsten – zoals hiervoor – onttrekt men wel stikstof, maar in nog hogere mate ook de basische stoffen, waardoor de bodem in totaal wel verarmt, maar niet de netto verzuring afneemt. Vooral de kleine takjes met bladeren bevatten in verhouding meer basische stoffen dan de stammen. Het niet meer of minder weghalen van houtige biomassa zal dus eerder toegepast worden als de voorjaarsflora dreigt te verdwijnen door verzuring.

Herstel grondwater

Verzuring kan ook worden tegengegaan door herstel van het grondwaterregime door gedurende het jaar voldoende hoge grondwaterstanden aan te houden. Deze maatregel kan lokaal zijn, maar evengoed in de ruimere omgeving toegepast moeten worden om effect te hebben, dat is afhankelijk welk grondwatersysteem sturend is. Een goede voorbereidende analyse door een expert (zie ook toekomstige PAS-gebiedsanalyses) is van belang.

Herstel dynamiek wind/oppervlaktewater

Wind- en waterdynamiek zorgen voor vernieuwing in het landschap, waardoor pioniersomstandigheden gecreëerd worden. Deze maatregel wordt toegepast in kustlandschappen. Stikstofdepositie werkt verstarring en veroudering in de hand door aanvoer van voedingsstoffen en accumulatie van biomassa en humus, alsook versnelde uitloging van basen die in de toplaag van de bodem zitten.

Men kan de waterdynamiek weer op gang trekken door bv. het verwijderen van zomerkaden, overbeschermingen en kribben, maar ook door aanleg van meestromende nevengeulen. De winddynamiek kan weer vrij spel krijgen door het verwijderen van bomen en struiken die duinen vastzetten.

Herstel functionele verbindingen

Ook verbindingen (stapstenen en corridors) zijn afgenomen onder invloed van verdroging, verzuring, vermesting en verbossing. Deze fijne mozaïeken zijn van belang voor vele soorten zodat ze hun genetisch materiaal kunnen uitwisselen. Daarom is het van belang om ook via diverse inrichtings- en beheermaatregelen de terreinheterogeniteit te bevorderen.

PAS-gebiedsanalyses

Het INBO, onder coördinatie van de Vlaamse regering en de Gewestelijke Overleginstantie, is bezig met de opmaak van de zogenaamde gebiedsanalyses. Een gebiedsanalyse is een rapport per PAS-gebied. De PAS-gebieden kunnen samenvallen met de deelgebieden van de Natura 2000-gebieden, maar kunnen ook voor een deel van een deelgebied of meerdere deelgebieden samen zijn. De gebiedsanalyses worden speciaal ontwikkeld voor het herstelbeheer en zullen een belangrijke informatiebron zijn voor de uitvoering van de managementplannen op grotere schaal en voor de lokale beheerders voor het lokale herstel.

Aanleg van een schermbos

Dit is een bufferingsmethode waarbij het extra bos de verrijkende 'randeffecten' opvangt. Waardoor binnen het bos minder sterk concurrerende soorten meer kansen krijgen.

Typische bosranden worden gekenmerkt door een microklimaat, een hogere temperatuur, remmen windsnelheid die er nutriënten dropt (hoewel daar ook turbulentie ontstaat die dan binnenin het bos stikstof kan droppen) en ze ontvangen meer zaden die van buiten aangevoerd worden. Dit heeft dan ook weer secundaire effecten zoals grotere en sterkere bomen aan de rand omdat ze sneller groeien door de hogere stikstofconcentratie die neervalt, een snellere activiteit van strooiselverwerkende organismen, een grotere aantrekking voor vogels die er meer voedsel en licht vinden. Bosranden zouden daardoor veel biodiverser moeten zijn, maar de stikstof-input aan de randen is vaak te scherp.

Meer informatie over beheer- en herstelmaatregelen:

www.natuurkennis.nl (website van ontwikkeling- beheer natuurkwaliteit (o+bn), gecoördineerd door de Nederlandse Vereniging van Bos- en Natuureigenaren, een privaat-publieke vereniging).

www.ecopedia.be (informatiewebsite van Inverde).

[Cultuur]

Auteur: Marie-Sophie de Clippele (APB-E*)

Met aanvullingen van Philippe Casier (Landelijk Vlaanderen)

Cultuurgooederen in monumenten

Richtlijn om te beoordelen of cultuurgooederen deel uit maken van een bescherming (21 december 2015)

Op 21 december 2015 gaf het Agentschap Onroerend erfgoed een richtlijn uit waarbij de interpretatie van de 'cultuurgooederen' van artikel 2.1.26° van het onroerenderfgoeddecreet werd toegelicht.

De richtlijn is helder opgesteld en bevat schema's om de verschillende interpretatiefasen te overlopen. In de huidige beknopte mededeling worden vier interessante aspecten ervan besproken. Voorts verwijzen we naar de richtlijn zelf voor een volledige uitleg (<https://www.onroerenderfgoed.be/nl/actueel/nieuws/richtlijn-cultuurgooederen/>).

Cultuurgooederen

Cultuurgooederen zijn volgens het decreet en het besluit roerende goederen met een bepaalde erfgoedwaarde die een bijzonder verband hebben met het monument, waaronder **goederen onroerend door bestemming**. De richtlijn probeert dat bijzonder verband te bepalen.

Onroerende goederen door aard zoals trappen, schouwven, glasramen, lambriering, plafonddecoraties en dergelijke vallen niet onder het begrip cultuurgooederen. Afhangend van het specifiek beschermingsbesluit worden ze dus van rechtswege mee beschermd met het monument, aangezien ze er vast aan verbonden zijn.

Initiatief

Het eerste interessante aspect betreft het uitgangspunt van het Agentschap: het initiatief ligt bij de beheerder zelf om een motivatie op te stellen om te bewijzen dat hij een medebeschermde cultuurgood beheert zodat hij beroep kan doen op premies voor zijn instandhouding.

Reeds beschermd

Het tweede interessante aspect is dat de privé-eigenaars van reeds beschermde monumenten niet bezorgd moeten zijn over het feit dat objecten onder de beschermde cultuurgooederen zouden vallen. Het document meldt namelijk duidelijk dat in dit geval enkel medebeschermde zijn, de cultuurgooederen die:

- ofwel expliciet in het beschermingsbesluit (of diens bijlage) vermeld staan,
- ofwel in een goedgekeurd beheersplan werden opgenomen,
- ofwel een premie gekregen hebben voor het beheer ervan.

Voor privégoederen is dit waarschijnlijk nooit het geval geweest. Uitzonderingen zijn dus gekend door de eigenaar aangezien hij daarvoor een expliciete actie heeft ondernomen of hij die goederen in zijn beschermingsbesluit vermeld heeft gezien.

Nieuwe beschermingen – Bijzonder verband

Maar – en dit is waarvoor de eigenaar nu waakzaam moet blijven – bij nieuwe beschermingen of wanneer het oude beschermingsbesluit wordt herzien vanaf 1/1/2015 kunnen goederen met een 'bijzonder verband' als cultuurgoederen mee opgelijst worden.

Maar bij die nieuwe beschermingen moeten de goederen nog aan de definitie van het Onroerendergoedsbesluit en bepaalde voorwaarden voldoen wat betreft verband met het monument om als cultuurgoed medebeschermd te kunnen worden wat – dit is het derde interessante aspect – het toepassingsgebied vrij sterk beperkt.

De richtlijn bepaalt drie voorwaarden die cumulatief opgenomen worden:

- Waardeversterkend verband tussen het roerend goed en het monument. "Zou men het cultuurgoed wegnemen, dan vermindert de erfgoedwaarde van het gebouw."
- Bijzondere waarde door het samen voorkomen van het roerend goed en het monument omdat het:
 - ofwel ontworpen of vervaardigd is voor het gebouw,
 - ofwel verbonden is aan de functie ervan.
- Historische verbondenheid met het monument: het roerend goed moet aanwezig zijn op het ogenblik van de bescherming en reeds geruime tijd

verbonden zijn met het monument. De tijdspanne is hier afhankelijk van elk monument.

Onroerend door bestemming

Het vierde interessante aspect betreft meer specifiek het geval van cultuurgoederen, roerende goederen die onroerend door bestemming zijn. Hier interpreteert de Vlaamse administratie het begrip van het burgerlijk wetboek vrij breed zodat het, volgens de Vlaamse administratie, mogelijk is voor de eigenaar om, mits motivatie, niet in het beschermingsbesluit opgenomen goederen toch te beschouwen als cultuurgoed medebeschermd met het monument en een premie voor te kunnen vragen.

De eigenaar van het onroerend en van het roerend goed moet in dit geval wel eenzelfde persoon zijn opdat het goed onroerend door bestemming beschouwd kan worden. Indien bv. de eigenaar van het gebouw een rechtspersoon zou zijn en de eigenaar van het roerend goed een natuurlijk persoon (erfgenaam) is, kan men deze cultuurgoederen niet als onroerend door bestemming beschouwen. Zij kunnen wel desgevallend onder de drie cumulatieve regels hierboven als gewone cultuurgoederen beschouwd worden (voor gewone cultuurgoederen kan de eigendom verschillend zijn).

Goederen onroerend door bestemming zijn volgens de Vlaamse administratie:

- **onroerend door ornamentale bestemming:** materiële integratie van het roerend goed in het monument: bv. spiegel of schilderij in een lambrisering of een beeld in een speciale nis of sokkel (dit is de klassieke interpretatie van het burgerlijk wetboek),

- **onroerend door (wils)bestemming:** bv. erflater duidt in een testament aan dat het roerend goed in het monument moet blijven,
- **onroerend door economische bestemming:** het onroerend goed is specifiek ingericht en voorzien van roerende goederen voor de exploitatie van het gebouw: bv. toonbank van een winkel, losstaande machines of gedemonteerde delen van een machine.

Maar opnieuw is het risico voor privé-eigenaars niet hoog. Alleen, dergelijke onroerende goederen door bestemming die ofwel in het beschermingsbesluit expliciet opgenomen werden, ofwel in het beheersplan ofwel een premie kregen, zijn samen beschermd met het monument. De voorzienbaarheid blijft belangrijk voor de eigenaar.

Beperking risico voor nieuwe beschermingen

Bovendien hebben ambtenaren niet meer een eenzijdig recht tot toegang van de woonst. Dit recht, dat voorzien was in het decreet, werd door het Grondwettelijk Hof vernietigd in haar arrest n° 132/2015 van 1 oktober 2015. Ambtenaren kunnen dus niet het gebouw betreden zonder instemming van de eigenaar om onder andere cultuurgoederen van het interieur mee op te nemen in het beschermingsbesluit.

Tegen een beschermingsbesluit is een beroep bij de Raad van State altijd mogelijk. Voor de bestaande beschermingen is er wel verjaring maar er zijn geen risico's zoals hierboven herinnerd. Voor de toekomstige beschermingen kan desgevallend wel beroep worden ingediend..

* Historische Woonsteden & Tuinen vzw en Landelijk Vlaanderen vzw zijn stichtende leden van het Aanspreekpunt Privaat Beheer - Erfgoed vzw (APB-E).

[BOS]

Auteur: Maurits de Groot (APB-NB)

Het Bosforum

Het Bos, van de marge naar het centrum

Bossen zijn genereus en leveren mens en maatschappij tal van voordelen. Het zijn echte multitaskers die actief weerwerk bieden tegen fenomenen als luchtverontreiniging en klimaatverandering. Maar in Vlaanderen is er weinig inzet om het evenwicht tussen de draaglast en draagkracht van onze bossen te garanderen.

Overhandiging van een Larix aan minister Schauvliege en Jan Seynaeve (Bosgroepcoördinator) als blijk van een eerste samenwerking en goede wil om samen te streven naar een evenwichtig bosbeleid.
© Norbord Genk

Wat is het Bosforum

Het Bosforum is een spontaan initiatief van experts uit de bos- en houtsector en streeft naar een ambitieus multifunctioneel bosbeleid, gedragen door een evenwichtige toekomstvisie. Het Bosbeleid moet van de marge naar het centrum van de besluitvorming worden gebracht.

Een aantal jaar geleden is de oprichting van een Bosforum al ter sprake gekomen. Van origine zou deze samenwerking dienen als denktank in de schoot van de Hoge Bosraad. In 2008 werd de Raad vervangen door de Permanente Werkgroep (PWC) Bos van de Minaraad, waar ook vertegenwoordigers van de landbouw en natuurverenigingen in zelden. Daar er in de PWC Bos besluiten worden genomen op basis van consensus voelden de vertegenwoordigers van de bos- en houtsector de nood om via een alternatief forum hun ambities vorm te geven.

Het Bosforum adviseert vanuit drie visies:

1. Bossen zijn enorm belangrijk voor bio-economie, klimaat, biodiversiteit en gezondheid;
2. Bossen zijn onvoldoende beschermd, de Vlaamse inspanning voor bosuitbreiding is te gering en (Europese) financiële middelen voor land- en bosbouw worden niet billijk verdeeld;
3. Daarom is een ambitieuzer multifunctioneel bosbeleid, gedragen door een evenwichtige toekomstvisie, noodzakelijk.

Om bovenstaande doelstellingen te verwezenlijken reiken de leden van het Bosforum minister Schauvliege de hand om samen werk te maken van een visie voor bos in Vlaanderen. Het Bosforum is welwillend om samen met de minister en haar administraties na te denken over hoe de bossen in Vlaanderen bij kunnen dragen aan het oplossen van tal van maatschappelijke uitdagingen. Het Bosforum analyseerde een aantal van deze uitdagingen en schreef deze op in het Bosactieplan. Hiermee wordt gestreefd naar sectoroverschrijdende samenwerking en breed gedragen beleid.

Het Bosactieplan streeft naar sectoroverschrijdende samenwerking en breed gedragen beleid.

De vier pijlers

Bossen leveren de maatschappij tal van ecosystemediensten¹. Deze diensten zijn samen te vatten in de door het Bosforum vormgegeven pijlers. Bos levert meer ecosystemediensten dan welk ander type landgebruik dan ook. De vier pijlers zijn:

Bos voor Bio-economie

In de toekomstscenario's voor Vlaanderen gaat terecht veel aandacht naar de ontwikkeling van een duurzame economie die vervuilen en energievervlindende productie beperkt en prioritair inzet op hernieuwbare grondstoffen. Binnen dit bio-economisch model is hout een natuurproduct van de eerste orde. Hout is aangenaam, decoratief, multi-inzetbaar, en bovendien herbruikbaar en recyclebaar. De milieu-impact van hout is bijzonder gunstig.

¹ Een ecosystemedienst is een dienst die door een ecosysteem aan mensen wordt geleverd. Het betreft het verstrekken van een product door een ecosysteem (bijvoorbeeld drinkwater), of van een regulerende dienst (bijvoorbeeld bestuiving van gewassen), of van een culturele dienst (bijvoorbeeld gelegenheid geven tot recreatie). Het begrip 'ecosysteedienst' is identiek aan het oudere begrip 'functie van natuur'.

Landelijk VASTGOED ANDERS BEKEKEN

Agrarisch vastgoed

Vastgoed voor paardenliefhebbers

Landelijk wonen

Tel 0474 040 111 • info@vanhovevastgoed.be • www.vanhovevastgoed.be

Site Manager Guido Kuypers, Norbord Genk, geeft een rondleiding in de fabriek.
© Norbord Genk

Bos voor Klimaat

Het voorkomen en het opvangen van de klimaatveranderingen is momenteel een van de grootste uitdagingen in de geschiedenis van de mensheid. Bossen staan onder druk van klimaatverandering. Ze remmen de klimaatverandering af én beperken de gevolgen. Zoals uit de Klimaatop van Parijs bleek, vormt goed bosbeleid een sleutelement in elk toekomstscenario.

Bos voor Biodiversiteit

Het Vlaamse bosbeleid moet de weerbaarheid van bossen vergroten en verder inzetten op biodiversiteit. De voorbije decennia zijn de bossen in Vlaanderen inderdaad structuurrijker geworden en het aandeel dikke bomen wordt groter. De soortenrijkdom in goed ontwikkelde bosgebieden kan tot in de duizenden oplopen. Niet alleen bossoorten maar ook niet-bossoorten zoeken steeds meer hun toevlucht in bossen als gevolg van een steeds intensiever gebruikt buitengebied.

Bos voor Gezondheid

Bos is onze medicijnkast. Bij minstens 120 vaak gebruikte medicamenten zijn

de actieve componenten oorspronkelijk afkomstig uit het bos. Bossen en bomen vangen fijn stof op en zuiveren de lucht. Regelmatig bosbezoek versterkt het immuunsysteem en verlaagt het risico op astma en andere aandoeningen aan de luchtwegen. De nabijheid van groene ruimte heeft ook een weldadig effect op onze mentale gezondheid. De impact van groene ruimte op het welzijn en welbevinden van mensen is dus groot. Een vaststelling waar het beleid niet omheen kan.

Het Charter

Het Bosforum zoekt actief steun bij organisaties en belanghebbenden. Deze steun kan hulp bieden bij de onderhandelingen met de Vlaamse administraties en vergroot het draagvlak voor de doelstellingen van het Bosforum. Organisaties die het charter ondertekenen engageren zich om de uitvoering van het Bosactieplan mede te bepleiten.

Lancering Bosactieplan

Op donderdag 12 mei 2016 verwelkomde Norbord nv, producent van OSB-platen, Vlaams minister van Omgeving,

Natuur en Landbouw, Joke Schauvliege op het bedrijfsterrein in Genk. Aanleiding voor het bezoek was de officiële ondertekening van het charter waarmee het Bosforum haar Bosactieplan lanceert. Het charter werd in aanwezigheid van de minister ondertekend door Fedustria, FSC België, PEFC België, NUHOS, UVB, NFZ, Sylva Boomkwekerij en Norbord Genk.

Tijdens het bezoek van minister Schauvliege werd gefocust op de socio-economische waarde van het bos in Vlaanderen. Deze toelichting kaderde in het bio-economische luik van het Bosactieplan dat het Bosforum opstelde. 'Bos voor Bio-economie' is – naast de deelaspecten klimaat, biodiversiteit en gezondheid – een van de vier krachtlijnen van dat Bosactieplan.

Meer informatie over het Bosforum is te vinden op www.bosforum.be. Eveneens zal het Bosforum zich komen voorstellen op de Algemene Vergadering van Landelijk Vlaanderen op 31 mei.

Alle partners uit de houtsector die het charter ondertekenden verzamelden zich in aanwezigheid van minister Schauvliege.
© Norbord Genk

[Landbouw]

Auteur: Philippe Casier (Landelijk Vlaanderen)

Pacht en pachtprizen-commissies 2016

De pachtwetgeving voorziet in een driejaarlijkse onderhandeling tussen de pachters en de verpachters om de maximale pachtprizen vast te leggen voor de volgende drie jaren: de pachtprizencommissies. De onderhandelingen gebeuren onder voorzitterschap van een ambtenaar. Deze commissies worden per provincie samengesteld en bepalen de coëfficiënten die op het kadastraal inkomen van elk perceel toegepast worden om de maximale pachtprijs te bepalen per landbouwstreek.

voor de commissies voorstelde die dan uiteindelijk door de minister van landbouw worden benoemd.

Tot nu toe waren de pachtmaterie en de pachtprizen een federale bevoegdheid, maar de benoemingen werden door de regionale landbouwministers gedaan. Dit systeem had het nadeel dat de commissies tot ver uiteenlopende resultaten tussen de landbouwstreken en de provincies kwamen die met de jaren minder logisch bleken.

In het kader van de zesde staatshervorming werd de pachtmaterie geregionaliseerd. In Vlaanderen heeft de overheid een initiatief genomen. Er werd een hoorzitting gehouden in de landbouwcommissie van het Vlaams Parlement, enerzijds omtrent de pacht en anderzijds met een bevraging van betrokken actoren, om te evalueren of de pachtwet moest aangepast worden. Landelijk Vlaanderen heeft actief deelgenomen aan deze initiatieven en hierover uitgebreid gerapporteerd in de vorige edities van de Landeigenaar.

Men verwacht dat binnenkort de overheid met concrete voorstellen voor aanpassing van sommige aspecten van de pachtwet zal komen; mogelijks in het najaar.

Het bleek ondertussen dat de vorming van de pachtprijs wel al sneller kon geregeld worden en nodig was om op tijd te komen voor einde 2016. Een besluit van de Vlaamse Regering heeft intussen de regeling van de pachtprizencommissies wijzigen. Vanaf nu is er één pachtprizencommissie voor gans Vlaanderen aangesteld van vijf leden met plaatsvervangers. De vertegenwoordigers van de pachters zullen worden voorgesteld door de SALV, de adviesraad voor landbouw. De vertegenwoordigers van de verpachters zullen worden voorgesteld door het notariaat samen met Landelijk Vlaanderen.

Deze wijziging is een goede zaak en is intussen ook door de Raad van State goedgekeurd.

Landelijk Vlaanderen heeft altijd al actief deelgenomen aan de vorige commissies.

De volgende commissies moeten hun conclusies voorleggen voor het einde van 2016. Landelijk Vlaanderen heeft altijd al actief deelgenomen aan de vorige commissies. Landelijk Vlaanderen staat daarin aan de verpachterszijde, onder de vleugel van De Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat dat de kandidaten

Samen natuurlijk!

Fusie tussen Landmax en DCB zorgt voor betere ondersteuning van landeigenaars.

Om landeigenaars sterker te ondersteunen in het beheer van hun terrein, slaan Landmax en Dienstencentrum voor bosbouw (DCB) de handen in elkaar. Als studiebureau neemt Landmax de opmaak van beheerplannen voor z'n rekening. DCB ontfermt zich over het dagelijks beheer van bos- en natuurdomeinen. Het resultaat van deze gebundelde krachten? Eigenaars laten genieten van hun landgoed.

De voorbije jaren is er een enorme evolutie in de manier waarop we naar landschappen, bos, natuur en landbouw kijken. "De regels zijn complexer, het vereiste kennisniveau om te kunnen beheren en plannen ligt alsmaar hoger. De druk vanuit landbouw, jacht, bosexploitanten, natuurverenigingen, erfgoed en andere belangengroepen groeit", verduidelijken Raf Kempen van Landmax en Sander Jansens van DCB. "Om een terrein goed te kunnen beheren, is er nood aan verschillende **complementaire specialisten**: beheerplanning, inrichting, monitoring, houtverkoop, organisatie van beheerwerken..." Om deze behoefte in te vullen, werken Landmax en DCB voortaan samen.

DCB: dagelijks beheer

Voor het dagelijks beheer van eigendommen is DCB het aanspreekpunt. Concreet betekent dit dat DCB de landeigenaar **praktisch ondersteunt** in o.m. de opvolging van de beheermaatregelen, de houtverkoop, aanplantingen, vergunnings- en subsidieaanvragen, bebossingen van landbouwgrond. Het team bestaat uit een bio-ingenieur, een

biologe en Sander Jansens als bio-ingenieur en bosbouwexpert. Een goed geschoolde arbeidersploeg staat ter beschikking om de werken uit te voeren.

Landmax: denktank

Voor studie, ontwerp van beheerplannen of monitoring schakelt DCB z'n partner Landmax in. Als natuurmaker vindt Landmax een **balans tussen commerciële, maatschappelijke en landschappelijke belangen**. En dit van bos, langs landbouwgronden en industrieterreinen tot in de stad. Om zo een rijk en dynamisch landschap te creëren waarin functies geïntegreerd worden. "De sleutel tot succes is een biodivers, bufferend landschap", weet zaakvoerder Raf Kempen.

Dialogoog

Om natuurprojecten succesvol te implementeren, gaat Landmax prat op communicatie tussen alle betrokken partijen. De denktank kent de wetgeving, kent de natuurwaardes, kent de economische waardes en luistert naar de eigenaar. Landmax ontwikkelt zijn advies samen met de eigenaars en andere

stakeholders. Als **objectief adviseur** heeft Landmax een prima relatie uitgebouwd met de vergunningverlenende instanties: met VLM, ANB, provincies, gemeenten, erfgoed,..." "Want landschappen maken we samen."

Cirkel is rond

Van zodra Landmax het inrichtings- en beheerconcept van je landgoed heeft gerealiseerd, staat DCB opnieuw voor je klaar om je te ondersteunen bij het dagelijks beheer. Sander Jansens en Raf Kempen: "Wij zijn ervan overtuigd dat met deze fusie een extra dynamiek in het landschap ontstaat. Met als voordeel dat privé-eigenaars zich beter en duidelijker **gefaciliteerd en ontzorgd** voelen. Zo kunnen ze daadwerkelijk genieten van hun landgoed."

Vragen...

...over bosbeheer?

Stel ze aan Sander Jansens van DCB: sander@dcb-net.be of +32 475914588.

...over landschapsontwikkeling?

Stel ze aan Raf Kempen van Landmax: raf.kempen@landmax.be of +32 493 61 88 69.

Raf Kempen en Sander Jansens

Kernwaarden

1. Studiebureau voor de natuur met een realistisch inzicht.
2. Adviesbureau als manager van het dagelijks beheer in opdracht van de eigenaar.
3. Vertrouwen tussen eigenaar en beheerder vergroten door meetbare resultaten en controle.
4. Streven naar biodiversiteit geeft de grootste garantie op het behoud van de natuurlijke, maatschappelijk en economische waarde van je eigendom.
5. Communicatie en dialoog als belangrijkste tool om projecten succesvol te implementeren.

Landmax
NATUURMAKERS

&

DCB
DIENSTENCENTRUM VOOR BOSBOUW
advies . beheer . planning

[Ruimtelijke Ordening]

Auteur: Valérie Vandenabeele (Landelijk Vlaanderen)
Met dank aan Joris Everaet (INBO) voor het nalezen.

Hoge molens vangen veel wind

“Na zonnepanelen vanaf volgend jaar ook windmolens voor elk nieuw bedrijf?”

“Tegen bijna elke windmolen wordt beroep aangetekend” is een uitspraak van minister Schauvliege. Vlaanderen plaatste vorig jaar 68 windmolens en dat weekt veel reacties los. Ook bij landeigenaars: landeigenaars die zelf windmolens willen plaatsen én landeigenaars die zich kanten tegen de inplanting ervan. Tijd om hierover eens een inleidend artikel op te nemen in onze Landeigenaar.

Windmolens in de wetgeving

Laat ons beginnen met even te kijken hoe het plaatsen van windmolens geregeld is in onze Vlaamse wetgeving. Voor het bouwen en exploiteren van een windturbine heeft men in Vlaanderen nog steeds 2 vergunningen nodig: een stedenbouwkundige vergunning en een milieuvergunning. In de toekomst zal er één ‘omgevingsvergunning’ nodig zijn.

De procedure voor de stedenbouwkundige vergunning valt onder de bijzondere procedure van de Vlaamse Codex. Deze vergunning wordt afgeleverd door een gewestelijk stedenbouwkundig ambtenaar.

Voor de milieuvergunning is de procedure verschillend naar gelang de grootte van het windpark. Windparken met een vermogen groter dan 5000 kW vallen onder klasse I inrichtingen en worden behandeld op provinciaal niveau (deputatie). Parken met kleinere installaties vallen onder klasse II (500 - 5000 kW) of klasse III (< 500 kW). Hier behandelt de gemeente de vergunning.

Voor kleine windmolens klasse III (vb. bij een woning, kantoor of klein bedrijf) is een specifiek kader ontworpen in de omzendbrief LNE/2009-01 – RO/2009-01 ‘Beoordelingskader voor de inplanting van kleine en middelgrote windturbines’.

Deze windmolens zijn maar 10-15 meter hoog en hebben op die hoogte een klein rendement. Zij kunnen dan ook slechts een aanvulling betekenen voor particuliere energievoorzieningen.

Sinds enkele jaren zijn er ook sectorale voorwaarden voor windturbines opgenomen in de Vlarem-wetgeving VLAREM. De aspecten geluid, slagschaduw en veiligheid worden hier behandeld.

Voor windmolens op zee is een specifieke procedure nodig, die begint met het verkrijgen van een domeinconcessie. Deze wordt toegekend door de CREG (Commissie voor de Regulering van Elektriciteit en Gas), raadgever van de Belgische overheid, en is gebaseerd op het KB van 20 december 2000.

Aanvullende visies

De Vlaamse overheid stelt op haar website dat de windturbines zoveel mogelijk vlak bij andere infrastructuur zoals haven- en industriegebieden, autosnelwegen, spoorwegen, dijken of kanalen geplaatst worden, waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijke hinder voor omwonenden. Ook om de natuur zoveel mogelijk te ontzien, komen windturbines bij voorkeur op veilige afstand van belangrijke gebieden voor vogels en

Zwevende en vliegende windmolens in de toekomst?

Op 10 km hoogte bestaan straalstromen, zeer krachtige winden met snelheden boven de 100 km/u. Naast enorm krachtig zijn deze stromen ook zeer stabiel, het waait altijd in de draairichting van de aarde. Hoewel 10 km voorlopig nog wat ver weg is, denkt men in de toekomst windenergie te kunnen halen uit zwevende windturbines.

Bron: www.watisduurzaam.nl

vleermuizen en moeten de mogelijke effecten worden beoordeeld. Ook provincies en gemeentes stellen geleidelijk aan hun visies op betreffende windmolens. Op www.energiesparen.be (Vlaams Energieagentschap) zijn de energieplannen van de provincies te vinden. Meer informatie over windmolens in Vlaanderen, zoals aantallen en locaties zijn te vinden op de website van de Organisatie Duurzame Energie www.ode.be. Ook de omzendbrief windturbines (RO/2014/02) geeft een ruimtelijk

Voor- en nadelen

Voordelen grote windmolens:

- Draagt bij aan groene stroomvoorzieningsnormen
- Geen luchtvervuiling (NOx, CO2, fijn stof etc.)
- Subsidies: groenestroomcertificaten
- Verlangen energiekosten door minder afhankelijkheid van distributienetwerk
- Duurzame vorm van energie (wind is onbeperkt beschikbaar)
- Snel en makkelijk te plaatsen
- Energieterugverdientijd is snel (6-8 maand)

Nadelen grote windmolens:

- Vervuילend productieproces (staal, kunstmaterialen etc.)
- Geluidshinder (96 dB, tot 300 m hoorbaar)
- Zichthinder of 'landschapsvervuiling'
- Mogelijke effecten op vogels en vleermuizen door verstoring en aanvaring
- Veroorzaken turbulentie waardoor o.a. schadelijk voor vliegende soorten en verspreiding luchtvervuiling
- Radarvervuiling (waardoor het gebied achter de wieken onzichtbaar wordt), zowel voor landsverdediging als dieren (vleermuizen, dolfinen, ...)
- Gevaar neervallend ijs in de winter
- Hoge energiekosten (tot 0,9-1,0 €/kWh t.o.v. 0,3-0,6 €/kWh voor conventionele elektriciteit)
- Kan niet werken bij weinig wind en veel wind (>90 km/h)
- Dure reparatiekosten in geval van beschadiging

afwegingskader, zowel naar juridische bestemming van grond als naar ruimtelijke en landschappelijke criteria. Het belangrijkste deel van bouw- en milieuvergunning is de lokalisatienota, die alle aspecten van de omzendbrief bespreekt.

Cijfers

In Vlaanderen hebben de meeste turbines een ashoogte van ongeveer 100m en een wiekdiameter van 80-90m. Volgens het Vlaams Energieagentschap zou de gemiddelde kostprijs van een windturbine 1070 €/kWh bedragen. Voor een windturbine van gemiddeld 2000 kWh bedraagt de terugverdienprijs dus € 2,14 miljoen per jaar.

De investeringskosten voor een windturbine van 2000 kW zou alles bij elkaar rond de €3,2 miljoen bedragen. Daarin zitten de aankoop zelf (80%) van de

turbine, ontwikkelaarskosten, windstudie, studie elektriciteitsnet, milieustudie, openbaar onderzoek en vergunningen). De jaarlijkse opbrengst zou komen op € 512.000 (teruglevering elektriciteit (35%), groenestroomcertificaten (65%) minus de onderhoudskosten van ca. € 50.000). De meeste windturbines worden gemaakt met een levensduur van 20 jaar, waarvan de investering dus na goed 6 jaar terugverdiend zou zijn. Ze kunnen elektriciteit leveren aan 1100-1400 gezinnen.

Voor de installatie van windmolens voorziet de overheid steun onder de vorm van groenestroomcertificaten. Meer over de voorwaarden en het aanvraagformulier zijn ook te vinden op de website van het Vlaams Energieagentschap.

Voordelen kleine windmolens t.o.v. grote:

- Minder geluidshinder
- Minder zichtbaarheidshinder

Nadelen kleine windmolens t.o.v. grote:

- Laag rendement (optimaal rendement bij gemiddelde windsnelheid van 5,5 m/s die enkel aan de kuststreek realiteit is)

Voordelen windmolens op zee:

- Geluidsoverlast speelt niet
- Zichthinder speelt niet
- De wind is krachtiger en constanter

Nadelen windmolens op zee:

- Plaatsing is complexer, hoewel men nu experimenteert met drijvende windturbines
- Hoogspanningskabels op zee zijn duur

Landelijk Vlaanderen

Thuis op het platteland

Prosper: *"Moet ge nu wat weten? Ik heb vorige maand wat bomen gekapt langs mijne vijver en nu krijg ik daarvoor een boete in de bus! Wat moet ik nu doen?"*

Michel: *"Maar Prosper toch, zijt gij nog geen lid van Landelijk Vlaanderen? Dan had ge wel geweten dat ge als eigenaar nog niet zomaar al moogt doen wat ge wilt op uwe grond."*

Raakt u of uw kennis ook niet wijs uit alle geldende regelgevingen?
Wilt u op de hoogte blijven van de laatste nieuwtjes?
Wilt u praktijkervaringen van andere eigenaars leren kennen?

Meer nog:

- Wil u gecontacteerd worden wanneer een nieuw project in uw omgeving van belang is voor uw eigendom?
- Heeft u advies nodig in een dossier?
- Heeft u onze kennis en ervaring nodig bij een probleem of geschil?
- Wil u beroep doen op ons netwerk om een knelpunt aan te kaarten?

Ondersteun dan vandaag nog
Landelijk Vlaanderen en u kunt
rekenen op onze steun!

Natuurdecreet, criteria duurzaam bosbeheer, veldwetboek, codex ruimtelijke ordening, burgerlijk wetboek, pachtwetgeving, jachtdcreet, stedenbouwkundige verordeningen, ruimtelijke uitvoeringsplannen, natuurinrichtingsprojecten, landinrichtingsprojecten, ruilverkavelingen, onteigeningen, trage wegen, erfgoeddecreet, besluit cultuurgoederen, schenkbelasting, erfenisbelasting, grondtaks, pachtprizen, beheerovereenkomsten, natuurbeheerplannen, stroomgebiedbeheerplannen, soortenbesluit, boscompensatie...

Hoe word ik lid?

- Het lidgeld bedraagt € 60 + een oppervlaktebijdrage van € 2 per ha.
- Stort uw lidgeld op IBAN BE37 3350 4426 9028 met de vermelding "lidgeld + uw naam"
- Contacteer ons gerust voor meer informatie op info@landelijk.vlaanderen of 02 217 27 40.

Landelijk Vlaanderen lobbyt op Vlaams niveau voor een betere omgeving voor de private eigenaar en beheerder en strijdt voor een multifunctionele aanpak met een leefbare economische return voor de eigenaar. Wie wil meegenieten van het buitengebied is welkom, maar met respect voor ons levenswerk!

Voor meer info, neem gerust een kijkje op onze website:
www.landelijk.vlaanderen

cazimir
ADVOCATEN AVOCATS ATTORNEYS

President Kennedypark 13/D
8500 Kortrijk

Tel.: +32 (0)56 25 21 07

Vijfhoekstraat 40/C
1800 Vilvoorde

Tel.: +32 (0)2 255 87 00

Cogels-Osylei 40
2600 Antwerpen

Tel.: +32 (0)3 218 51 25

info@cazimir.be

[Nieuwsflash]**Natuur en milieu****Grondwettelijk hof vernietigt aantal artikelen nieuwe natuurdecreet**

De actiegroep 'Ruimte voor boeren' vocht in 2014 het natuurdecreet aan. Zij hekelen de nodige garanties op publieke inspraak en schending eigendomsrecht, nadat ze te horen kregen dat hun stalemissies problemen geven op nabijgelegen natuurterreinen. De Europese habitatrichtlijn stelt dat er publieke inspraak moet zijn. Op basis daarvan vernietigde het Hof een aantal artikelen in het Natuurdecreet.

Het Gewestelijke Overleg volstaat volgens hen niet voor de verplichte inspraakprocedure. Daardoor moeten de nodige fases voor openbaar onderzoek formeel ingebouwd worden in een wijziging van decreet. Dit heeft implicaties op de managementplannen, het Natura 2000-programma en de PAS. Betreffende het eigendomsrecht zegt het hof dat het beleid op zich geen schending inhoudt, maar vertelt erbij dat dit niet noodzakelijk wil zeggen dat dit op individueel niveau zo is. Een toch wel belangrijke bevestiging voor betrokken eigenaars: het Hof belet niet dat een eigenaar in een specifiek dossier naar de rechter zou stappen om compensatie te eisen.

Problematiek Natuurbegraven Nederland

Over het onderwerp 'natuurbegraven' werd reeds geïnformeerd in nr. 68 van De Landeigenaar. Aan de hand van dit artikel ontving de redactie een schrijven

van de Nederlandse collega's van FPG (Federatie Particulier Grondbezit) waarin zij hun zorgen uitten over de snelle ontwikkelingen en de vele discussies rond natuurbegraven. Zij constateren dat er op gebied van wetgeving allerlei onduidelijkheden zijn, overheden, organisaties en eigenaren vaak met elkaar overhoop liggen en dat de markt voor natuurbegraven veel te optimistisch wordt ingeschat. De natuurkwaliteit zou als leidend principe moeten worden gehanteerd, wat nu vaak niet het geval is. Landelijk Vlaanderen raad haar lezers dan ook aan zich goed in te lezen en de voor en tegens af te wegen wanneer men over natuurbegraven nadenkt als potentiële inkomstenbron.

Geothermie binnenkort voor nieuwe groene stroom?

VITO (Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek) deed begin dit jaar een testboring naar geothermie in Mol. Na overtreffing van de resultaten, plant VITO binnenkort een tweede boring. Een volledige geothermiecentrale, waarbij warme stoom uit een diepe warmwaterlaag omgezet wordt in elektriciteit, zou meer dan 5 MW energie kunnen leveren.

Stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021 vastgesteld

Op 18 december 2015 stelde de Vlaamse Regering de stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021 voor Schelde en Maas vast. De plannen bepalen welke maatregelen en acties Vlaanderen zal nemen om de toestand van de watersystemen te verbeteren en de overstromingsrisico's te beheersen. Via www.integraalwaterbeleid.be/nl/geoloket/geoloket-stroomgebied-beheerplannen/ kunt u inzoomen op uw omgeving en door het info-icoontje aan te klikken en nadien op de kaart te klikken, kunt u op eenvoudige wijze zien welke acties in het gebied voorzien zijn.

Klimaatakkoord

In april werd in New York door 171 landen het klimaatakkoord ondertekend. Het akkoord werd in december 2015 in Parijs overeengekomen door 195 landen. Daarin spreken de landen af om te voorkomen dat de aarde de komende tijd 2 graden zal opwarmen. Belangrijk is dat de twee grootste vervuilers: VS en China mee doen. Sommigen vinden de ambities onvoldoende, maar positief is wel dat de hele wereld mee doet. Het verdrag treedt pas in werking als 55 van de 195 landen het hebben geratificeerd. Die landen moeten samen verantwoordelijk zijn voor 55% van de mondiale uitstoot. De ondertekening in New York is stap 2, waar landen twee jaar tijd hebben om het verdrag te ondertekenen met intentie tot goedkeuring. Tot slot moet het akkoord in ieder land geratificeerd worden. In Vlaanderen worden in navolging hiervan de eerste stappen gezet naar een Vlaams Klimaatbeleidsplan 2021-2030, waarbij Landelijk Vlaanderen ook betrokken is.

Wijzigingen soortenbesluit

De meest opvallende wijzigingen aan het soortenbesluit zijn de wolf die aan de lijst werd toegevoegd (hoewel hij momenteel nog niet aanwezig is) en de aanpassingen voor bestrijding. De administratieve verplichtingen voor jagers worden haalbaarder en bestrijding van spreeuwen en Vlaamse gaaien blijft mogelijk. Ook werd in navolging van het Europese beleid ook een luik rond invasieve exoten toegevoegd, die nu niet geregeld waren in de wetgeving en 'vogelvrij' waren.

Ontpoldering voor Grenspark Groot-Saeftinghe

Op de grens van België en Nederland zal een van de grootste aaneengesloten estuariene natuurgebieden in West-Europa die onderhevig zijn aan getijdenwerking, opgericht worden. Via natuurontwikkeling zal het Grenspark Groot-Saeftinghe het Verdrongen Land van Saeftinghe verbinden met de Hedwigepolder, Prosperpolders, Doelpolder en de Nieuwe Arenbergpolder. Het Europees subsidieprogramma voor Vlaams-Nederlandse samenwerking (Interreg Vlaanderen-Nederland) trekt 1,4 miljoen euro uit voor de ontwikkeling van dit grenspark.

Bron: VILT

Nieuw leven uit oeroude zaden

In zaadjes, gevonden bij archeologische opgravingen, zit na honderden en zelfs duizenden jaren nog leven. Er groeien bloemen, bomen en groentes uit, die allang waren uitgestorven: vb. pompoen, dadel, lotusbloem, ...

Bron: www.newscientist.nl

Europees beschermde soorten doen het goed in Brussel

INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) onderzocht de staat van instandhouding van 5 habitat- en 7 vogelrichtlijnsoorten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. 7 soorten (vliegend hert, teunisbloempijlstaart, wespandief, slechtvalk, ijsvogel, zwarte specht en middelste bonte specht) bleken in een gunstige toestand. 2 soorten (nachtswaluw en grote zilverreiger) in een ongunstige toestand.

Een ander onderzoek naar het aantal vissoorten in onze Vlaamse wateren levert ook zeer goede resultaten, waarbij zelfs uitgestorven vissen terug verschijnen. Dit is te danken aan de sterk verbeterde waterkwaliteit.

Bron: www.inbo.be

Save the date: Symposium 'Wildlife Crossing Borders' op 7 oktober

Dit jaar organiseert de Belgian Wildlife Disease Society voor het eerst samen met de Dutch Society for Wildlife Health een symposium. Het thema, Wildlife Crossing Borders, lag voor de hand. Wilde dieren en wildziekten kennen geen grenzen. Het is dan ook interessant om te vergelijken hoe beide landen met deze problematiek omgaan.

Meer info: bwds.be/symposium/index.html

Bron: www.inbo.be

Ruimtelijk Ordening

Economisch Netwerk Albertkanaal

De Vlaamse Regering besliste op 17 juli 2015 n.a.v. de verdere uitvoering van het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA) om het bedrijventerrein Broechem-Ranst niet te ontwikkelen en te herbestemmen naar natuur/bosgebied. Deze herbestemming zal opgenomen worden binnen AGNAS RUP Vallei van de Tappelbeek in Broechem.

Leden die betrokken zijn kunnen contact opnemen met Landelijk Vlaanderen.

<https://ena.ruimtevlaanderen.be>

Ruilverkavelingsakte Zondereigen ondertekend

Op donderdag 21 april werd in Merksplas de ruilverkavelingsakte ondertekend van de ruilverkaveling Zondereigen op het grondgebied van Merksplas, Baarle-Hertog, Turnhout en Hoogstraten (1.450 ha). De eigendom van de nieuwe percelen, gelegen in de ruilverkaveling, zijn daarmee officieel overgedragen aan de nieuwe eigenaars.

Landbouw

Wat te doen als men de beheerovereenkomst niet kan uitvoeren?

VLM geeft een brochure uit 'Wat te doen bij problemen met de uitvoering van uw beheerovereenkomst?' Landbouwers die een beheerovereenkomst afgesloten hebben, worden soms geconfronteerd met onvoorziene omstandigheden, vb. werken, stopzetting pacht, ... VLM raadt landbouwers dan aan om zo snel mogelijk contact op te nemen met hun bedrijfsplanner.

Bron: www.vlm.be

Wereld kan bevolking voeden zonder extra boskap

Onderzoeker van het Oostenrijkse Instituut voor Sociale Ecologie wilden onderzoeken of het mogelijk is de groeiende wereldbevolking te blijven voeden zonder bijkomend bossen te rooien. Dat is mogelijk, zelfs wanneer de hele wereld een Westers voedingspatroon aanneemt. Dan moeten wel de opbrengsten in de landbouw massaal stijgen en weiland op grote schaal omgezet worden in akkerland. Wanneer de wereld daarentegen zou kiezen voor een vegetarisch of veganistisch patroon, hoeft de productiviteit niet te stijgen en weiland niet op grote schaal te worden omgezet in akkerland. Zelfs een scenario met alleen biologische landbouw is mogelijk. De conclusie van het onderzoek is dat geen enkele factor (zoals productiviteit of beschikbaarheid van vruchtbare grond) zo beperkend is als onze voedingskeuze zelf.

U kunt hierover een volledig artikel lezen op de site van Natura Communications www.nature.com: "Exploring the biophysical option space for feeding the world without deforestation".

Bron: VILT

Landbouwvennootschappen

Van de in Vlaanderen 24.884 actieve landbouwers, zijn er 1.447 bedrijven in de vorm van een landbouwvennootschap. Ze nemen met een gemiddelde oppervlakte van 47,45 ha 68.667 ha van de 622.738 ha cultuurgrond in Vlaanderen in (ofwel 11%). De gemiddelde landbouwer daarentegen heeft 25 ha in gebruik. De verhouding grond in eigendom t.o.v. verpacht verschilt niet noemenswaardig bij landbouwvennootschappen. 63% is verpacht, t.o.v. 65% voor het Vlaamse gemiddelde. Minister Schauvliege produceerde deze cijfers naar aanleiding van een politieke vraag van minister De Croo, die deze cijfers belangrijk vindt in het zicht van de hervorming van de pachtwet. Immers, de omschakeling naar grotere landbouwvennootschappen is een trend. De schaalvergroting is logisch gezien het aantal landbouwbedrijven sinds 2004 met 4% daalt en het landbouwareaal met 1,7%. Vennootschappen kunnen beschikken over een andere eigendoms- en kapitaalstructuur.

Lumpy skin disease

In Bulgarije werd LSD voor het eerst bij runderen vastgesteld. De ziekte komt van origine uit Afrika, maar blijkt zich nu noordwaarts te verspreiden. Belgische runderen die naar Turkije worden geëxporteerd moeten door besmet gebied waarbij men voldoende aandacht moet besteden aan hygiëne en bioveiligheid.

Bron: www.boerenbond.be

Platteland

VILT 20 jaar

VILT, het Vlaams Informatiecentrum Land- en Tuinbouw bestaat sinds mei 20 jaar. De vzw communiceert over het reilen en zeilen op het platteland.

Meer info www.vilt.be.

PaardenPunt Vlaanderen, als het om paarden gaat

Op 26 februari 2016 stelde minister Joke Schauvliege op Flanders Horse Expo de volledig vernieuwde koepelorganisatie van de Vlaamse paardensector voor. PaardenPunt Vlaanderen, het resultaat van de fusie tussen de Vlaamse Confederatie van het Paard en het Vlaams Paardenloket, zal vanaf nu de duurzame ontwikkeling van de Vlaamse paardensector ter harte nemen en staat klaar voor iedereen die in contact komt met paarden, pony's of ezels.

Bron: www.paarden.vlaanderen

Bos

Rekenhof onderzoekt boscompensatie

In een recent rapport stelt het rekenhof dat het bedrag voor compensatie voor herbebossing elders niet volstaat. Dat komt omdat een groot deel opgepot blijft. Minister Schauvliege zou dat bedrag willen optrekken van 1,98 naar

2,62 €/m². Sommige actiegroepen wagen het zelfs om te verwijzen naar de huidige prijzen voor landbouwgronden, waar volgens hun 8 €/m² zou moeten gelden. Intussen heeft de minister aangekondigd de huidige achterstand van het boscompensatiefonds weg te werken (zie volgend nieuwsitem).

Reserve boscompensatie weggewerkt tegen 2019

Minister Joke Schauvliege zal de historisch gegroeide reserve van het boscompensatiefonds wegwerken. Het gaat om €7,8 miljoen dat stapsgewijs zal gespendeerd worden tot in 2019. 3,7 miljoen zal gaan naar projectvoorstellen van de Regionale Landschappen, 1 miljoen naar een projectoproep en de resterende 3 miljoen naar het ANB.

Landmax
NATUURMAKERS

LANDSCHAPSONTWIKKELING

Industriezone Klein Gent
Welvaartstraat 22/12 - B-2200 Herentals
gsm + 32 493 61 88 69
tel. + 32 14 26 25 00
raf.kempen@landmax.be

&

DCB
DIENSTENCENTRUM VOOR BOSBOUW

advies · beheer · planning

BOSBEHEER

DCB Dienstencentrum voor bosbouw
Tervuursesteenweg 633 Bus 1 - B-1982 Elewijt
gsm + 32 475 91 45 88
tel. + 32 15 34 60 68
sander@dcb-net.be

LANDELIJK WONEN

VERKOOP AGRARISCH VASTGOED

> De gespecialiseerde makelaar mbt hoeves en gronden in buitengebied.
> Deskundige begeleiding bij verkoop van uw hoeve of aankoop van uw droomlocatie.

Op zoek of te koop, contacteer ons: DANNY DE PAUW 0475 55 58 34
JO MULLIE 0477 52 57 82

A | G | R | O

V A S T G O E D byba

www.agrovastgoed.be

MEERSMAN & VAN KEER

ADVOCATENASSOCIATIE

Gespecialiseerd in:

- Landbouwrecht en de Pachtwet
- Dieren: Koop - Verkoop - Aansprakelijkheid
- Milieurecht - Milieuvergunningen
- Eigendomsrecht
- Bouwrecht - Stedenbouwkundige vergunningen
- Familierecht, Erfrecht en Huwelijksvermogensrecht

Tel. 09 225 80 30

Willem Tellstraat 22, B-9000 GENT
Fax 09 225 73 26 - meersman.vankeer@adv-mvk.be

www.adv-mvk.be

TERRA N.V.

ESTATES MANAGEMENT

DE NIEUWE AANPAK
VOOR RURAAL
BEHEER

Landbouw

Bosbouw

Beheer van
onroerende goederen

Advies & ondersteuning

Maximilien de Broqueville

T +32(0)14 37 73 07 • M +32(0)472 58 04 73
'Endardé' • Postel 50 • 2400 Mol • Belgium •
info@terra-estates.be • www.terra-estates.be

VITALIS

gardens in perspective

TUINARCHITECTUUR AANLEG ONDERHOUD OUTDOOR-FURNITURE BOOMVERZORGING

Lage Kaart 462e
2930 Brasschaat

t. 03 653.00.20
f. 03 653.15.91

e. info@vitalistuin.be
w. www.vitalistuin.be

DE FAVORIETE SUV VAN BELGIË*

De meest veeleisende liefhebbers van rijplezier verkiezen hem.
De stoere én elegante XC60 is de standaard binnen
het topsegment van de SUV's. Zijn nieuwe D3-dieselmotor
combineert kracht met een lage uitstoot van slechts 117 g CO₂/km.
Daarenboven geniet u onderweg van ultiem rijcomfort
op elk type weg en onder alle weersomstandigheden.
Geen wonder dat de Belgen zo gek op hem zijn.

GA LANGS BIJ UW VOLVO-VERDELER VOOR EEN TESTRIT

4,5 - 8,4 L/100 KM • 117 - 197 CO₂ G/KM

 GEEF VOORRANG AAN VEILIGHEID. Milieu-informatie KB 19/03/2004: www.volvocars.be. Afgebeeld model ter illustratie. *De meest verkochte SUV in het segment SUV S.

UW VOLVO-VERDELER

ACB ZAVENTEM :

Leuvensesteenweg 430
1930 Zaventem
Tel : 02 712 60 20
info@acbrussels.be

ACB OVERIJSE :

Brusselsesteenweg 343
3090 Overijse
Tel : 02 686 06 40
info@acbrussels.be

ACBRUSSELS.BE

LOUIS BRUSSELS :

Leuvensesteenweg 381-383
1030 Brussel
Tel : 02 743 81 81
volvo@garage-louis.be